

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับงานบริหารวิชาการ
2. ความหมายการบริหารงานวิชาการ
3. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
4. หลักการบริหารงานวิชาการ
5. กระบวนการบริหารงานวิชาการ
6. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับงานบริหารวิชาการ

การบริหารงานองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดเล็กหรือองค์การขนาดใหญ่ ได้ถูกกำหนดออกแบบให้ใช้แนวทางการบริหารงานโดยแบ่งออกตามสายงานหรือสายบังคับบัญชา เพื่อนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาเป็นองค์การหนึ่งที่ต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่ง นั้นหมายถึงภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษาต้องได้รับการจัดการที่ดี ทำให้สถานศึกษามีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรอบรู้ในศาสตร์และศิลป์ของการบริหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหลักการทฤษฎีการบริหาร นั้นหมายถึง การใช้เทคนิควิธีการหรือกระบวนการทำงานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้โดยให้ทุกฝ่ายได้รับความพึงพอใจในการทำงานและงานมีคุณภาพ สถานศึกษาเป็นระบบเปิดมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้บริหาร

จะต้องอาศัยคนอื่นทำงานในห้องจัดการประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การทำงานกับคน กลุ่มคน การบริหารงานจึงเริ่มซับซ้อนและเริ่มมีความยุ่งยากมากขึ้น ดังนั้นผู้บริหารต้องนำศาสตร์หลายศาสตร์มาประยุกต์ใช้อย่างมีศิลป์จึงจะประสบความสำเร็จได้ มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความ ความหมายของการบริหารไว้อย่างหลากหลาย ดังเช่น การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ชัยฤกษ์ วราวิทยา (2526:1) หรือ การบริหาร หมายถึงการปฏิบัติตามหน้าที่การบริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (วารินทร์ สีนสูงสูด 2542:16) นอกจากนี้ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2543:39) ได้ให้คำจำกัดความ การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะชี้แนะและผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายปลายทาง หรือเป้าหมายบางอย่าง ส่วนโมห์แมน (Moehlman) (อ้างใน ชาญชัย อาจินสมาจาร 2543:39) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การกระทำ หรือกระบวนการทุกอย่างที่ต้องการทำให้นโยบายและวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

จากคำจำกัดความที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือกลุ่มของบุคคลร่วมกันดำเนินงานให้สำเร็จ ตามเป้าหมาย ที่ต้องการตั้งไว้

พัฒนาการแนวคิดทฤษฎีการบริหารของ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2543:8) ได้กล่าวถึง การวิวัฒนาการเป็นตอนต่างๆ ระหว่างศตวรรษที่ 20 ในแต่ละตอน ได้กล่าวถึงลักษณะต่างๆ ของแนวคิดของการบริหารงานที่แตกต่างออกไป จากวิวัฒนาการความเป็นมาของทฤษฎีการบริหาร สามารถแบ่งทัศนะการบริหารออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

1. ยุคการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (The Scientific Management of Administration Era 1910-1935) ซึ่งเฟรเดอริก เทย์เลอร์ (Frederic Taylor) (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2547:27-29) ได้สรุปความสำคัญของการบริหารไว้ ดังนี้

1.1 หลักเรื่องเวลา การวัดความสามารถในการผลิตโดยจับเวลาในการผลิต การตั้งเวลามาตรฐานสำหรับการผลิตทั้งหมด

1.2 หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้าง การจ้างควรตั้งอยู่บนความมาตรฐานค่าจ้าง ควรได้สัดส่วนตามความสามารถของแต่ละคน

1.3 หลักการแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติ ฝ่ายวางแผนและฝ่ายปฏิบัติ ควรแยกออกจากกัน การวางแผนควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารและงานปฏิบัติควรเป็นของฝ่ายคนงาน

1.4 หลักการทำงานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ถือว่าวิธีการทำงานควรถูกกำหนดโดยฝ่ายบริหาร หลักการทำงานควรตั้งอยู่บนวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด

1.5 หลักการควบคุมโดยฝ่ายบริหาร ถือว่าฝ่ายบริหารควรได้รับการฝึกอบรมในด้านการบริหาร

1.6 หลักการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน ยึดถือความเคร่งครัดตามระเบียบวินัยในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

2. ยุคเชิงมนุษยสัมพันธ์ (The Human Relationship of Administration Era 1935-1950) ฟอลเลตต์ (Follett) (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2547:28) กล่าวว่า ปัญหาในการบริหารองค์กรใดๆ ต้องมองไปที่มนุษยสัมพันธ์ และมีความเห็นว่า หลักความร่วมมือจะเป็นตัวที่ช่วยส่งเสริมการจัดองค์การและการบริหารที่มีประสิทธิผล กล่าวคือ

2.1 แต่ละแผนกขององค์กรใดๆ จะต้องมีความร่วมมือในแนวนอน (Horizontal) แทนที่จะเป็นหลักความร่วมมือในแนวตั้งโดยผ่านทางผู้บริหารสูงสุดขององค์กรนั้นๆ

2.2 ความร่วมมือจะต้องมีทั้งในชั้นวางแผนและขั้นนำแผนออกปฏิบัติ

2.3 ความร่วมมือไม่ใช่ทำเป็นครั้งคราวแต่จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง

3. ยุคเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (The Behavioral Science of Administration Era 1950-1970) เชสเตอร์ บาร์นาร์ด (Chester I. Barnard) (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2547:28) ได้เน้นถึง แนวคิดที่เป็นระบบพฤติกรรมกรรมการบริหารภายในขอบข่ายงานทางสังคมศาสตร์ว่า การบริหารจะต้องทำงานในองค์กรเสมอ และในองค์กรมีกิจกรรมการร่วมมือระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ยุควิธีการเชิงระบบ (The System Approach of Administration Era 1970-ปัจจุบัน) คอฟแมน (Kaufman) (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2547:29) ได้ให้คำจำกัดความของวิธีการเชิงระบบ (Systems Approaches) ว่าเป็นกระบวนการซึ่งมุ่งถึงหลักการดำเนินงานที่ยึดเอาศูนย์รวมเป็นหลัก งานทุกอย่างเริ่มจากการมีจุดมุ่งหมายของงาน (Needs Identification) ปัญหาที่ต้องแก้ไข (Problems Identification) วิธีการที่จะแก้ไขปัญหา (Problems Identification) วิธีการประเมินผล (Evaluation) เพื่อเสนอแนะวิธีการแก้ไขและปรับปรุงในคราวต่อไป (Recommendation) การดำเนินงานตามวิธีการเชิงระบบมีหลักการ ดังนี้

4.1 ค้นหาสาเหตุของความจำเป็น

4.2 ตรวจสอบสาเหตุความจำเป็น

4.3 กำหนดมาตรการในการดำเนินโครงการ

4.4 วางแผนให้สอดคล้องกับโครงการ

4.5 ตรวจสอบความสำเร็จของโครงการ

4.6 หาวิธีการแก้ไขปัญหา

4.7 ใช้วิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

4.8 อบรมบุคลากรต่างๆ

4.9 สร้างมาตรฐานการวัดผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544:2) ได้ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการในมุมมอง 2 ด้าน ว่า การบริหารงานวิชาการ ดำรงในด้านการดำเนินการดำเนินงานแล้ว หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

หากมองการบริหารงานวิชาการในด้านงานของสถานศึกษา งานบริหารวิชาการ ได้แก่ งานควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือ การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่ งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานงานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับงานบริหาร การบริหารเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มของบุคคลร่วมกันดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่องค์การตั้งไว้ และวิวัฒนาการของทฤษฎีการบริหารระหว่างศตวรรษที่ 20 นั้น มีความแตกต่างกัน ดังเช่น หลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ของเฟรเดอริก เทย์เลอร์ (Ferdic Taylor) จะเป็นการบริหารที่มีวัตถุประสงค์เน้นประสิทธิภาพถือว่า ประสิทธิภาพ เป็นไปสู่ผลกำไร มีการค้นคิดวิธีการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยให้ความสำคัญกับ เรื่องของเวลา การกำหนดหน่วยค่าจ้าง การแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติ วิธีการทำงาน การควบคุมงานกำหนดโดยฝ่ายบริหาร และยึดถือระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ส่วนทศนะเชิงมนุษยสัมพันธ์ ของฟอลเลตต์ (Follett) นั้น เน้นให้ความสำคัญกับหลักมนุษยสัมพันธ์ กล่าวคือ แต่ละแผนกขององค์กรจะต้องมีความร่วมมือในแนวราบ ความร่วมมือจะต้องมีทั้งในชั้นวางแผนและขึ้นนำแผนออกปฏิบัติและความร่วมมือต้องทำอย่างต่อเนื่อง ด้านทศนะเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เชสเตอร์ บาร์นาร์ด (Chester I. Barnard) ได้เน้นถึงความร่วมมือในการทำงานภายในองค์กรที่เป็นระบบพฤติกรรมกรรมการบริหาร ภายในขอบข่ายงานทางสังคมศาสตร์ว่า การบริหารจะต้องทำงานในองค์กรเสมอและในองค์กรมีกิจกรรมการร่วมมือระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป และทศนะวิธีการเชิงระบบของคอฟแมน (Kaufman) ได้มุ่งถึงหลักการดำเนินงานที่ยึดเอาศูนย์รวมเป็นหลัก การดำเนินงาน

ต้องมีจุดมุ่งหมาย มีวิธีการแก้ปัญหา มีวิธีการประเมินผล เพื่อเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาและปรับปรุงในคราวต่อไป และการบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. ความหมายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาทุกแห่งที่ต้องจัดการบริหารให้ดีที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนควรเป็นผู้รับผิดชอบในการเป็นผู้นำทางวิชาการและให้ความสำคัญ เอาใจใส่เป็นพิเศษ เนื่องจากงานบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับทุกงานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน นอกจากผู้บริหารจะเป็นผู้นำทางวิชาการแล้ว ยังต้องกระตุ้นให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้วยความเต็มใจ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ ดังที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544:2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน อบต. ภูประเสริฐ (2544:6) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาไว้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นการบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527:151) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานทุกชนิดเพื่อจะส่งเสริมในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ หวน พันธุพันธ์ (2525:10) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการว่า เป็นกระบวนการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบในหลายๆ ด้าน อาทิ ต้องมีการควบคุมดูแล การจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดแบบเรียน การจัดคู่มือครู การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลประเมินผล การวิจัยค้นคว้า ตลอดจนการนิเทศ

สุมิตร คุณเนาว์ (อ้างใน บันลือ พฤษะวัน 2537:59) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมทุกอย่างที่อยู่ภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้การศึกษาของผู้เรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการส่งเสริมงานวิชาการของคณะครูในสถานศึกษา สอดคล้องกับภิญโญ สาร (2514:32) ได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้ว่า การบริหารวิชาการเป็นการบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530:6) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา

ทุกระดับจะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เยาวชนเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ รวมทั้งได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการประมาณร้อยละ 35 หรือเฉลี่ยสัปดาห์ละ 12-13 ชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมิทและคนอื่นๆ (Smith and Others) (อ้างใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2544:1) ได้ศึกษาเวลาในการบริหารงานวิชาการคิดเป็นร้อยละ 40 ในขณะที่ อำภา บุญช่วย (2527:2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารที่ยุ่งยาก เพราะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารต้องใช้ความพยายามและความสามารถเป็นอย่างมากในการนำคณะครูและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

จากทัศนะข้างต้นเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด

3. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สารสำคัญคือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจลงไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และในมาตรา 27 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542:11) งานศึกษาจะสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการได้ นั้น โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาการศึกษาในสภาวะปัจจุบันและเป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาทุกๆ ด้าน โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งมีขอบข่ายของงานวิชาการตามทัศนะของมิลเลอร์ (Miller) (อ้างใน กิตติมา ปริดีดิลก 2532:55) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ

1. การจัดโปรแกรมการเรียน
2. การปฏิบัติตามโปรแกรม
3. การติดตามการเรียนการสอน
4. การจัดบริการการสอน

ส่วน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535:17) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติงานวิชาการ การจัดทำโครงการสอนหรือบันทึกการสอน
2. การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดการวางแผน การกำหนดวิชา เวลาผู้สอน ตลอดจนผู้เรียนแต่ละวิชา การจัดชั้นเรียน และการปรับปรุงการเรียนการสอน
3. การบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการจัดหลักสูตร ได้แก่ การจัดสื่อการสอน การจัดห้องสมุด และการนิเทศการสอน
4. การวัดผลประเมินผล เป็นการใช้เครื่องมือในการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สถานศึกษาสามารถสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการได้ โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชนและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น รูปแบบการบริหารงานวิชาการต้องมีการดำเนินการในเรื่อง การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารการประเมินผลการเรียน การบริหารการนิเทศภายใน การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ การบริหารงานวิจัยและพัฒนา การบริหารโครงการอื่นๆ การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ ตลอดจนการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษา ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

ขอบข่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำนวน 9 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารหลักสูตร

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา งานด้านหลักสูตรมีความสำคัญเป็นตัวกำกับงานวิชาการ แม้ว่าหลักสูตรปัจจุบันจะใช้หลักสูตรระดับชาติที่เป็นแบบเดียวกัน แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ของแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไป การจัดโปรแกรมการศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างของสถานศึกษา เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และผู้เรียน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544:43) ได้นำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตร ดังนี้

1.1 ขั้นตอนเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1.1.1 การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ โดยตรวจสอบวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม รูปแบบ โครงสร้าง เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษานั้นๆ

1.1.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร เป็นสิ่งจำเป็น เพราะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตรผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน

1.1.3 การเตรียมความพร้อม ได้แก่ งานบุคลากร ทั้งครูผู้สอน ผู้นิเทศการสอน ครูแนะแนว และผู้บริหาร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น วัสดุฝึก สื่อการสอน ห้องสมุด อาคาร สถานที่งบประมาณ สถานที่ฝึกงาน และจัดทำคู่มือเกี่ยวกับหลักสูตร

1.1.4 การจัดทำโครงกา.สอน หรือแผนการสอนเป็นการเตรียมครูเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.1.5 การตรวจสอบความพร้อมของนักเรียน ได้แก่ การรับสมัครนักเรียน เพื่อศึกษาต่อ การสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์ และการตรวจสอบหลักฐานก่อนเข้าศึกษาต่อ

1.1.6 การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม เพื่อจะได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยการสำรวจความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตร

1.1.7 การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อจะได้มีการรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร

1.2 ขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ มีหลักดำเนินการดังนี้

1.2.1 การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงและเข้าใจหลักสูตร

1.2.2 การปฐมนิเทศนักเรียน เป็นการชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอน ถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ลักษณะเนื้อหาวิชา โครงสร้าง จำนวนหน่วยกิต วิชาเลือก วิชาบังคับ และวิธีการลงทะเบียน

1.2.3 การจัดทำคู่มือครู

1.2.4 การจัดตารางสอน

1.2.5 การจัดครูเข้าสอน

1.2.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2.7 การฝึกงาน เป็นการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ในวิชาชีพ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

1.3 การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร ว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรหรือไม่ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เน้นการปฏิรูปการบริหาร การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในทฤษฎีนโยบายและความหลากหลาย ในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมเป็นอิสระในการบริหารจัดการภายใต้ การดูแลของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึง ได้มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำรายละเอียดของหลักสูตรของสถานศึกษาขึ้นใช้เอง เพื่อ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดทำ หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ มีรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีความ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544:4) มีรูปแบบบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน 7 หมวดภาระกิจ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภาระกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ประกอบด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น ที่ต้องร่วมมือกัน ในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

2. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษา ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน องค์กรในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบและร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา

6. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถ นำความรู้ไปใช้ ในการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดปรัชญาและเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น

4. กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชา

4.1 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค

4.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

4.3 กำหนดชื่อรายวิชาและจำนวนหน่วยกิต

4.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชารายปี/รายภาค

4.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

4.6 จัดทำแผนการเรียนรู้

5. กำหนดสาระของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. กำหนดสื่อการเรียนรู้

7. กำหนดการวัดผลและประเมินผล

ภารกิจที่ 3 การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน

ภารกิจที่ 4 ปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

ภารกิจที่ 5 กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

1. การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการในสถานศึกษา

2. การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

1. สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

2. กรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้

สรุปผลการดำเนินโครงการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สาระสำคัญของหลักสูตร

1. แนวคิด หลักการ จุดหมาย มาตรฐานหลักสูตร เป็นเป้าหมายหลักในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยรายละเอียดสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ

3. หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร เป็นแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร

4. แนวทางการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยลักษณะการร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อยืนยันให้เรียนมีความสำคัญที่สุด เช่น การปฏิบัติจริง การทำงานเป็นกลุ่มและการแสดงออกอย่างอิสระ

5. การพัฒนาและการใช้สื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยการนำลักษณะการร่วมกิจกรรมต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

6. การวัดผล ประเมินผลการเรียนและการเทียบโอน เป็นการประเมินผลการเรียนตามสาระหลัก (Standards) จะมุ่งถึงการพัฒนาทางการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการ

เรียนรู้ช่วงชั้น และมาตรฐานกลุ่มสาระ ข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินจะเอื้อประโยชน์การเรียนรู้ การย้ายโรงเรียนของนักเรียนอีกด้วย

7. การแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เป็นข้อแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และบริการแนะแนว โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนและจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

8. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานการจัดการศึกษาเป็น การนำเสนอให้เห็นถึง การร่วมรับผิดชอบ และการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของบุคคล

ในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องเป็นผู้จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ ความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น โดยอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน 7 หมวดภารกิจ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้ กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการ ของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชีวิต กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ทั้งยังเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนา ความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน ครูผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษา จ्ञานชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างครบวงจรตั้งแต่ การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง เฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง เฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง เฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง เฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

จะเห็นได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร และจากโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี แบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1-2 เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา และช่วงชั้นที่ 3-4 เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้จำนวน 8 กลุ่ม สำหรับผู้เรียนทุกคนในทุกช่วงชั้น ซึ่งสาระการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ความรู้ทักษะกระบวนการ ตลอดจนค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรดังกล่าวมีข้อสังเกต คือ มีการกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น สะท้อนให้เห็นถึงหลักการของหลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ในส่วนเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หลักสูตรได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ โดยบรรจุสอดแทรกไว้ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง โดยมีการบูรณาการเนื้อหาสาระระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และจัดทำให้เป็นโครงงานขึ้นซึ่งจะทำให้การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในด้านการจัดเวลาเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 เป็นระดับประถมศึกษา กำหนดไว้ 800-1,000 ชั่วโมง ซึ่งเป็นไปตามหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับวัยพัฒนาการ

ของผู้เรียน ส่วนในช่วงชั้นที่ 3-4 เป็นระดับมัธยมศึกษา กำหนดไว้ 1,000-1,200 ชั่วโมง และไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมงตามลำดับ

2. การบริหารการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541:3) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

- 2.1 แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2.2 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
- 2.3 ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้
- 2.4 ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัสและสัมพันธ์
- 2.5 สารที่สมมูลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ทักษะ ทักษะ ความสามารถ

และความดี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ประสบผลสำเร็จการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย และขึ้นอยู่กับสภาพโอกาสและสภาพแวดล้อมต่างๆ ว่าสามารถเอื้อหรือพร้อมที่จะนำวิธีการหรือจัดรูปแบบในการจัดการดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพกับตัวผู้เรียนอย่างสูงสุดและที่สำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2526:346) ที่กล่าวว่า การจัดครูเข้าสอนควรพิจารณาจัดตามวิชาเอกหรือวิชาโท จัดตามความถนัดและความพอใจ จัดโดยอาศัยประสบการณ์ หรือความชำนาญ และจัดตามความจำเป็นของโรงเรียน และกนก จันทร์ขจร (2532:125) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ ความรู้เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ทดลองได้ปฏิบัติ ได้สังเกตจากของจริง ได้ทำงานร่วมกัน ได้ทำงานด้วยตนเองทำให้ได้ความรู้จริง หรือประสบการณ์ชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

กระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นนโยบายที่รัฐบาลมุ่งเน้นดำเนินการมากที่สุด ดังที่ เอกรินทร์ สิมหาศาล (อ้างใน ศิริพร จีปนวัฒนา, 2547:91) ได้กำหนดองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนของผู้เรียน และวิธีการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน (Learner-Learning, Teacher-Teaching)

2. การสร้างและการใช้สื่อการเรียนรู้ (Instructional Media, Aids) ที่เหมาะสมและหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน ที่มีความถนัดและความสนใจแตกต่างกันไป

3. การพัฒนาสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้เป็น 8 กลุ่ม ครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เป็นสากล ตอบสนองความต้องการของชาติและความจำเป็นของท้องถิ่นต่างๆ

4. กำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลเป็น 4 ช่วงชั้นเท่านั้น โดยยึดหลักการประเมินผลผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 26 เป็นสำคัญ

องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนของผู้เรียน และวิธีการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน มีการสร้างและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาสาระการเรียนรู้ต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และเนื้อหาความรู้ที่เป็นสากล ตอบสนองความต้องการของชาติและความจำเป็นของท้องถิ่น การวัดผลและประเมินผลแบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น โดยยึดหลักการประเมินผลผู้เรียนที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มีหลักการสำคัญ คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนไทยทุกคน โดยให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และต้องมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 8, ตามแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในหมวด 4 คือ

1. ต้องยึดหลักการว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22) ซึ่งเป็นจิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษาที่สำคัญ

2. ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการประกอบการเรียนรู้ (มาตรา 13) ซึ่งเป็นแนวคิดปรัชญาของการกำหนดสาระหลักสูตรให้ครอบคลุม

3. ต้องส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 24) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตรที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งเน้นจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนไทยทุกคน สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นความรู้ คุณธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การบริหารการเรียนการสอน มีแนวดำเนินการดังนี้

1. รวบรวม วิเคราะห์ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงการให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจจากการสอบถามจากการอ่าน หรือจากการค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้และความเข้าใจของตนเอง เพื่อให้เกิดระบบการเรียนรู้ที่ติดตัวไปตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านค่านิยมควบคู่ไปด้วย

2. การเตรียมความพร้อม การจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมการในเรื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัย ห้องปฏิบัติการต่างๆ ให้พร้อม รวมถึงการสำรวจการจัดหาสิ่งที่ยากขาดแคลนต่อไป

3. การกำหนดวิธีประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา ตามแนวความคิดในปัจจุบันต้องมีการประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองปฏิบัติจริงในสิ่งต่างๆ ประเมินจากผลที่เกิดขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่สามารถประเมินโดยใช้แบบทดสอบเดียวกันได้ ประกอบกับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รายวิชา มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้แล้ว การประเมินจึงต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

4. การจัดแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนในแต่ละระดับชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษาจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะการบูรณาการอยู่แล้ว และนั้นผู้สอนแต่ละคนสามารถนำเอาผลงานมาใช้ในการจัดทำแผนการสอนเชิงบูรณาการได้โดยตรง

5. มีการยกย่องชมเชยและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการ เชิญชั้นเรียนหรือปรึกษาหารือกันเป็นระยะ

6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน การแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

การบริหารการเรียนการสอนต้องมีการรวบรวม วิเคราะห์ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเตรียมความพร้อม จัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการสำรวจการจัดหาสิ่งที่ยากขาดแคลนต่อไป มีการกำหนดวิธีประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา ตามแนวความคิดในปัจจุบันต้องมีการ

ประเมินผลตามสภาพจริง สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอนหรือแผนการจัด การเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนในแต่ละระดับชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นการบูรณาการ ผู้บริหารต้องควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้นเรียนหรือปรึกษาหารือกันเป็นระยะ และ ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายใน

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนต้องทำ สิ่งต่างๆ มากมาย ที่สำคัญที่สุด คือ การวิเคราะห์ผู้เรียนพร้อมกับการเตรียมความพร้อม ของตัวครูที่ ต้องจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ที่ใช้สอน การจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการประเมิน ผลการเรียนพร้อมทั้งวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขในกรณีเกิดปัญหา และพร้อมที่จะ ส่งเสริมหรือพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ให้ก้าวหน้าอย่าง ต่อเนื่อง

3. การบริหารการประเมินผลการเรียน

การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการในการตรวจสอบผลการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อนำผลไปปรับปรุง การเรียนการสอน และเป็นข้อมูลในการตัดสินใจผลการเรียนของผู้เรียน การวัดผล และประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะห้วงดำเนินการควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง ผู้สอน จะต้องมีการบูรณาการการวัดผลและประเมินผลกับการเรียนการสอน การปฏิบัติและจากแฟ้ม สะสมงาน มีการวัดผลและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการวัดผลและประเมินผล ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นไปตามหลักการประเมินผลตามสภาพจริง กรม ภูประเสริฐ (2544:51) และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 26 ได้กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับ กระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษาการวัดผลและ ประเมินผลที่จะ ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอน จะต้องสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถ จริงของผู้เรียน และสภาพที่แท้จริงของการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่มากกว่าการทดสอบ การประเมินการปฏิบัติ ส่วนอนันต์ ศรีโสภ (2520:1) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การวัดผลการศึกษา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาในระดับต่างๆ เพราะการวัดผลเป็นพื้นฐานของการ ตัดสินใจของครูและสถานศึกษา เพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการ การแนะแนว หลักสูตร แบบเรียน การใช้ อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการจัดระบบบริหารทั่วไปของโรงเรียน

การวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนจะต้องมีการบูรณาการการวัดผลและประเมินผลกับการเรียนการสอน จากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมงาน มีการวัดผลและประเมินผล คุณลักษณะอันพึงประสงค์และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล ต้องใช้วิธีการที่มากกว่าการทดสอบการประเมินการปฏิบัติหรือการประเมินตามความสามารถจริง โดยให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันไปใช้ในการประเมินได้

หลักการวัดผลและประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ของหลักสูตร เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพ ความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ในขณะเดียวกันการวัดผลและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาจะต้องมีการจัดการเป็นระบบและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ สามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอกตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การวัดผลและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นไปตามบทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา จึงกำหนดหลักการวัดผลและประเมินผลการเรียน ดังนี้

1. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
2. การวัดผลและประเมินผล ต้องสอดคล้องและควบคุมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร
3. การประเมินผลการเรียนต้องประกอบด้วย การประเมินเพื่อปรับปรุง พัฒนา ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน
4. การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด ธรรมชาติของวิชา และระดับ ช่วงชั้นของผู้เรียน
5. ให้มีการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความในแต่ละช่วงชั้น

6. ให้มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น
7. ให้มีการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติในแต่ละช่วงชั้น
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบการประเมินผลการเรียนได้
9. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบ

การศึกษาต่างๆ

จากหลักการวัดผลและประเมินผลการเรียนจะเห็นได้ว่า สถานศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้ นอกจากจะยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นที่ยึด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดไว้ในคู่มือการจัดการเรียนรู้จำแนกตาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ผลของการประเมินจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียน การสอนและการตัดสินผลการเรียน นอกจากนั้นจะต้องมีการประเมินคุณภาพของผู้เรียนใน ระดับชาติ กล่าวคือ เป็นการประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคนในที่สุดท้ายของแต่ละ ช่วงชั้น ได้แก่ ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 ในระดับชาติ ข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนา คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ

บทบาทของสถานศึกษาในการวัดผลและประเมินผลการเรียน

สถานศึกษามีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ตามหลักสูตร ของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้
 - 1.1 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดย วิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 1.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการประเมินการผ่านผลการ เรียนรู้ที่คาดหวังรายข้อ
 - 1.3 กำหนดเกณฑ์การประเมินให้ระดับผลการเรียนสาระการ เรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - 1.4 ประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลการเรียน ระดับห้องเรียน
 - 1.5 ประเมินตัดสินผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น
 - 1.6 ประเมินสรุปผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น
2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการประเมินผลการเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามสถานศึกษากำหนด ภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ มีดังนี้

กิจกรรม

2.1 กำหนดจุดประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละ

2.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านกิจกรรม จำแนกเป็น
เกณฑ์สำหรับตัดสินจุดประสงค์ของกิจกรรมและเวลาเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 ประเมินผู้เรียนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 ประเมินตัดสินการผ่านกิจกรรม

2.5 ประเมินสรุปผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือ
สร้างค่านิยมอันดีให้แก่ผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร มีดังนี้

3.1 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
และค่านิยมของสถานศึกษา

3.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสิน การผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์
แต่ละประการ

3.3 กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของสถานศึกษา

3.4 ดำเนินการประเมินการแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
ผู้เรียน

3.5 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค

3.6 ประเมินตัดสินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น

4. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นการประเมิน
ความสามารถในอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความของผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ภารกิจที่
สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ มีดังนี้

4.1 กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความสำหรับ
หลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น

4.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินผลการประเมินมาตรฐาน การอ่าน
คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความแต่ละประการ

4.3 กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์
และเขียนสื่อความ

4.4 ประเมินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ ตามแนวทางและวิธีการที่สถานศึกษากำหนด

4.5 ประเมินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความรายปีหรือรายภาค

4.6 ประเมินตัดสินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความผ่านช่วงชั้น

5. ประเมินตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ จบหลักสูตร เป็นการประเมินตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือปีที่ 6) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และ จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เป็นการแจ้งให้ผู้เรียนทุกคน ที่ศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 เข้ารับการประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับชาติด้วยเครื่องมือประเมินมาตรฐานระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในแต่ละปี

7. การเทียบโอนผลการเรียน เป็นการประเมินผลการเรียน ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้เรียนที่ศึกษาจากสถานศึกษาอื่นหรือรูปแบบการศึกษาอื่น ให้เป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

8. การจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นการจัดทำเอกสารหลักฐาน เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลแสดงผลการดำเนินการ การวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง และเป็นเอกสารหลักฐานแสดงวุฒิทาง การศึกษาของผู้เรียน

9. การจัดการซ่อมเสริมผลการเรียน เป็นการจัดแนวทางการปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องในการเรียนด้านต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการตามผลการ เรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อความสำเร็จในการเรียนตามหลักสูตร

10. การกำกับติดตามและประเมินผลการเรียน เป็นการวางระบบและ แผนงานการตรวจสอบการดำเนินการประเมินผลการเรียนของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ทันเหตุการณ์

11. การรายงานผลการประเมินผลการเรียน เป็นการรายงานผลการดำเนินการ ประเมินผลการเรียนรู้อะดับต่างๆ ให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบ

ความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายใช้เป็นข้อมูลร่วมกันในการปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

12. การจัดทำหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติการประเมินผลของสถานศึกษา เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการประเมินผลการเรียนและภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ให้การประเมินผลการเรียนของสถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้อง ยุติธรรม และมีผลการดำเนินงานที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับทั้งด้านสังคมและกฎหมายจากทุกฝ่าย สถานศึกษาสามารถจัดทำเป็นระเบียบของสถานศึกษาได้

จากบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา จะเห็นว่าสถานศึกษาจะต้องดำเนินการประเมินผลการเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาแล้วยังต้องประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายปีหรือรายภาค โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องกำหนดแนวทางตลอดจนเกณฑ์การประเมินขึ้นเอง ทั้งนี้เพื่อประเมินตัดสินว่าผู้เรียนจะผ่านช่วงชั้นหรือไม่ และสถานศึกษาจะต้องทำการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากการประเมินผลการเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเทียบโอนผลการเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งประเมินผลการเรียนของผู้เรียนจากสถานศึกษาอื่น หรือการศึกษารูปแบบอื่นเพื่อทำการเทียบโอนเข้าสังกัดในสถานศึกษาของตนได้

แนวปฏิบัติในการวัดผลจะประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนในภาพรวม
3. การวัดผลและประเมินผลแสดงถึงการปรับปรุงการสอนของครู และความสำเร็จ ตามเป้าหมายหลักสูตร
4. วัดความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่หลากหลาย
6. ไม่แยกกระบวนการวัดผลและประเมินผลออกจากการเรียนการสอน
7. ให้ข้อมูลที่ทำให้แต่ละคนรู้จักตนเองและเห็นแนวทางที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

8. เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการให้ข้อมูลตรวจสอบและ ทบทวนซึ่งกันและกัน

แนวทางปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การวัดผลและประเมินผลการเรียน ในการวัดผลและประเมินผลการ เรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ผู้สอนจะต้องทำการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อสำรวจความพร้อมและพื้นฐานของ ผู้เรียนและระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ทำการประเมินผลระหว่างเรียนไปเรื่อยๆ กัน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนหรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ศักยภาพให้เกิดพัฒนาการสูงสุด จากนั้นจึงทำการประเมินผลหลังเรียนเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนว่าผู้เรียนมี พัฒนาการเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด

ในการประเมินผลการเรียนผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับ ภาระงาน หรือ กิจกรรมหลักที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติและเอาใจใส่ คิด ประโยชน์สูงสุด ต้องใช้ เทคนิคและวิธีการ ที่ผสมผสานหรือหลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมผลสำเร็จของผู้เรียนและสมบูรณ์ ยิ่งขึ้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ (อ้างใน ศิริพร ชีปนวัฒนา, 2547: 148) กำหนดไว้ ดังนี้

1) การประเมินด้วยการสังเกตส่วนบุคคล

- 1.1) การสังเกตระหว่างทำกิจกรรมการเรียน
- 1.2) การสังเกตพบปะพูดคุยกับผู้เรียน
- 1.3) การสังเกตพบปะพูดคุยกับผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน
- 1.4) การสอบปากเปล่าเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติ
- 1.5) การอ่านบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้เรียน
- 1.6) การตรวจสอบแบบฝึกหัดและการบ้าน พร้อมให้ข้อมูลป้อนกลับ

2) การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นวิธีการ ประเมินที่ผู้สอนออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่าผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้มากน้อยเพียงใด การประเมินจากการปฏิบัติผู้สอนต้องเตรียมการ 2 ประการ คือ

- 2.1) ภาระงานหรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ
- 2.2) เกณฑ์การให้คะแนน

วิธีการประเมินจากการปฏิบัติจะเป็นไปตามลักษณะงาน ดังนี้

1) ภาระงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทำเป็นรายบุคคล/ กลุ่ม จะประเมินวิธีการทำงานตามขั้นตอนและผลงานของผู้เรียน

2) ภาระงานหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติเป็นปกติในชีวิตประจำวันจะประเมินด้วยวิธีการสังเกต จดบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้เรียน

3) การสาธิต ได้แก่ การให้ผู้เรียนแสดงหรือปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนด เช่น การใช้เครื่องมือปฏิบัติงาน การทำกายบริหาร การเล่นดนตรี จะประเมินวิธีการและขั้นตอนในการสาธิตของผู้เรียนด้วยวิธีการสังเกต

4) การทำโครงการ การจัดการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ผู้สอน ต้องมอบหมายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการในทศวรรษ ตามลักษณะของโครงการใน 4 รูปแบบ ต่อไปนี้

- 1) โครงการสำรวจ
- 2) โครงการสิ่งประดิษฐ์
- 3) โครงการแก้ปัญหาหรือการทดลอง
- 4) โครงการอาชีพ

วิธีการประเมินผลโครงการ ควรประเมิน 3 ระยะ คือ

- 1) ก่อนทำโครงการ
- 2) ระหว่างทำโครงการ
- 3) ระยะสิ้นสุดการทำโครงการ

การทำโครงการมี 3 รูปแบบ คือ

- 1) โครงการรายบุคคล ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
- 2) โครงการกลุ่ม เป็นโครงการขนาดใหญ่และซับซ้อน ต้องการให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างมาร่วมมือกัน การประเมินโครงการเน้นการประเมินกระบวนการกลุ่ม
- 3) โครงการผสมผสานระหว่างรายบุคคลกับกลุ่ม เป็นโครงการที่ผู้เรียนทำร่วมกัน แต่เมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละคนรายงานผลด้วยตนเอง โดยไม่ต้องได้รับการช่วยเหลือจากสมาชิกในกลุ่ม

ในการประเมินจากการปฏิบัติผู้สอนต้องสร้างเครื่องมือประกอบการประเมิน ดังนี้

- 1) แบบวัดภาคปฏิบัติ
- 2) แบบสังเกตพฤติกรรม
- 3) แบบตรวจสอบรายการ
- 4) เกณฑ์การให้คะแนน

2. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นการประเมินที่มีความสมบูรณ์ ถึงศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมผลงานจากการปฏิบัติ ทั้งในชั้นเรียนและในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ต่างๆ มาจัดแสดงอย่างเป็นระบบ

การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) กำหนดโครงสร้างของแฟ้มสะสมงานจากวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงานว่า ต้องการสะท้อนสิ่งใดเกี่ยวกับความสามารถและการพัฒนาของผู้เรียน อาจพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามสาระการเรียนรู้
- 2) กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมผลงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงาน
- 3) กำหนดวิธีการประเมินงานเพื่อพัฒนา ชิ้นงาน จะส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถสูงสุด ครูผู้สอนอาจทำเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับให้ผู้เรียนนำไปใช้เป็นข้อชี้แนะในการพัฒนางาน
- 4) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาผลงาน โดยการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจากทุกฝ่าย แล้วนำข้อมูลไปเป็นสารสนเทศหลักในการให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับผู้เรียนใช้ในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- 5) จัดให้มีการแสดงผลงานที่ได้สะสมไว้ ครูผู้สอนและผู้เรียนวางแผนร่วมกันในการคัดเลือกชิ้นงานที่ดีที่สุด การนำเสนอชิ้นงานแต่ละชิ้นต้องมีหลักฐานการพัฒนางานและการประเมินผลงานด้วยตนเอง

3. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินจากการปฏิบัติ แฟ้มสะสมงาน หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติจะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (real life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง จึงเป็นงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (complexity) และเป็นองค์รวม (holistic) ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้เรียนมาก เพราะทำให้ทราบถึงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ว่ามีจุดเด่นหรือข้อบกพร่องในเรื่องใดอันจะนำไปสู่การแก้ไข ที่ตรงประเด็น ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีกระบวนการในการวางแผนและดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ โดยวิเคราะห์จากหลักสูตรกลาง หลักสูตรท้องถิ่น คู่มือการเรียนรู้ ฯลฯ
- 2) ทำความชัดเจนกับลักษณะ ความหมายของผลสัมฤทธิ์
- 3) กำหนดแนวทางของงานที่ต้องปฏิบัติ

- งานที่ทุกคนต้องทำ
- งานที่ทำตามความสนใจ

4) กำหนดรายละเอียดของงาน

5) กำหนดกรอบการประเมิน ทำแผนผังการประเมินที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหากับพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน

6) กำหนดวิธีการประเมิน ดังนี้

- การสังเกต
- การสัมภาษณ์
- การตรวจงาน
- การรายงานตนเองของนักเรียน
- การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง
- การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง (Authentic Test)
- การประเมิน โดยใช้แฟ้มสะสมงาน

7) กำหนดตัวประเมิน มีใครบ้าง เช่น ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง

8) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

ในการตัดสินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนั้น ให้สถานศึกษา

ดำเนินการดังนี้

1) วัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายวิชา โดยให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และให้ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการประเมินผลระหว่างเรียน (Formative) มากกว่าการประเมินปลายภาคเรียน/ปลายปี (Summative)

2) กำหนดเกณฑ์การประเมินแบ่งออกเป็นระดับผลการเรียน โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

- 4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก
- 3 หมายถึง ผลการเรียนดี
- 2 หมายถึง ผลการเรียนพอใช้
- 1 หมายถึง ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด
- 0 หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

3) ดำเนินการสอนซ่อมเสริมปรับปรุงแก้ไขผู้เรียน ที่ได้รับผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดจนผู้เรียนสามารถผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ทั้งนี้ควรดำเนินการให้เสร็จในภาคเรียนถัดไป

ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ผู้สอนจะต้องทำการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อสำรวจความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียนและระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ทำการประเมินผลระหว่างเรียนไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของ ผู้เรียน หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพให้เกิดพัฒนาการสูงสุด จากนั้นจึงทำการประเมินผลหลังเรียนเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนว่าผู้เรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด ในการประเมินผลการเรียนผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงาน หรือกิจกรรมหลักที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การประเมินด้วยวาจา สื่อสารส่วนบุคคล การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน และการประเมินตามสภาพจริง ในการตัดสินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนั้น ต้องให้สถานศึกษาดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายวิชา โดยให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค กำหนดเกณฑ์การประเมิน และดำเนินการสอนซ่อมเสริมปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่ได้รับผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดจนผู้เรียนสามารถผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

4. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ นอกจากสาระการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่ม และเป็นการพัฒนาตน ความศักยภาพ โดยเน้นการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนมีแนวทางการประเมิน 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1) การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

4.1.1) ผู้รับผิดชอบกิจกรรมประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง

4.1.2) ผู้รับผิดชอบกิจกรรมตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดหรือไม่

4.1.3) ในกรณีที่มิกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติเป็นปี เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนแล้วผู้รับผิดชอบกิจกรรม ควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้า และสภาพการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินในภาคเรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินการผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม)

4.1.4) ตัดสินให้ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์ จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม จะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

4.2) การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการผ่านช่วงชั้น ดังขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

4.2.1) กำหนดให้ผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น

4.2.2) ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4.2.3) นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เพื่อให้ความเห็นชอบ

4.2.4) เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสิน และอนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้นต่อไป

ในการตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินเป็นรายกิจกรรมทุกกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เรียนอยู่ในช่วงนั้นๆ และเมื่อจบช่วงนั้นๆ แล้วสถานศึกษาจะทำการสรุปผลรวมอีกครั้ง เพื่อตัดสินว่าผู้เรียนจะได้ผ่านช่วงชั้นหรือไม่

5. การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ สถานศึกษามีหน้าที่ในการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ โดยจะต้องกำหนดกระบวนการในการทำงาน และแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดในการผ่านช่วงชั้นของผู้เรียน

แนวทางการดำเนินงานและตัดสินศักยภาพการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความของผู้เรียน ดังนี้

1) คณะกรรมการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ กำหนดแนวทาง การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1) ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้กำหนดการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นผลการเรียนรู้หนึ่งแยกต่างหากจากผลการเรียนรู้รายปี และบันทึกข้อมูลผลการเรียนรู้ เพื่อส่งต่อให้คณะกรรมการการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความเป็นผู้ประเมินและตัดสิน

1.2) ผู้สอนหรือคณะกรรมการการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยตนเองหรือให้ทำโครงการ หรือให้เลือกชิ้นงาน ที่สะท้อนถึงการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ แล้วส่งต่อไปให้คณะกรรมการการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นผู้ประเมินและตัดสิน

2) กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินและเกณฑ์สำหรับประเมิน ให้ระดับคุณภาพการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ

3) คณะกรรมการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ ของสถานศึกษารวบรวมผลการประเมินความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ ของผู้เรียนแต่ละคนจากผู้ประเมินที่ได้รับมอบหมายและตัดสินความสามารถของผู้เรียนตามแนวทางและเกณฑ์ที่กำหนดทุกภาคเรียน แล้วส่งผลการประเมินให้แก่ครูที่ปรึกษา นำไปแจ้งให้ผู้เรียนทราบ พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินและดำเนินการบันทึกผลการประเมิน แต่ละครั้งอย่างต่อเนื่อง อาจบันทึกเป็นเส้นพัฒนาการ แสดงแนวโน้มของการพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความของผู้เรียนด้วยก็ได้

4) ประเมินการผ่านช่วงชั้น เมื่อจบช่วงชั้นคณะกรรมการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความของสถานศึกษา จะพิจารณาตัดสินผลการพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความของผู้เรียนเพื่อการผ่านช่วงชั้น โดยพิจารณาจากผลการประเมินผู้เรียนในภาคเรียนสุดท้าย และแนวโน้มการพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน สื่อความของผู้เรียนจากบันทึกผลการประเมินตลอดช่วงชั้น

เห็นได้ว่า ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้น ร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ ต่อไป ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะต้องได้รับการซ่อมเสริมตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด แล้วทำการประเมินใหม่

6. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เพิ่มเติมจากคุณลักษณะที่กำหนดในสาระการเรียนรู้ ทุกกลุ่ม เพื่อสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องกำหนดแนวทางให้คณะกรรมการดำเนินการ ดังนี้

6.1) การประเมินผู้เรียนเบื้องต้น บุคลากรทั้งหมดของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนดซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตและรายงานพฤติกรรมจากผู้เกี่ยวข้อง การดูผลงาน การบันทึกความดี การรายงานตนเองของผู้เรียน ฯลฯ

6.2) การประมวลผล คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา รวบรวมผลการประเมินจากผู้ประเมินทุกฝ่ายนำมาพิจารณาประเด็นสรุปผลเป็นรายปีหรือ รายภาค เพื่อวินิจฉัยแบ่งพฤติกรรมของผู้เรียนเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- “ดีเยี่ยม” มีพฤติกรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
- “ดี” มีพฤติกรรมตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่สถานศึกษากำหนด
- “ควรปรับปรุง” มีพฤติกรรมบางประการที่ต้องปรับปรุง

6.3) การแจ้งผลและบันทึกผล คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาแจ้งสรุปผลการประเมินรายปี/รายภาค ให้ครูที่ปรึกษานำไปแจ้งให้ผู้เรียนทราบ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนในคุณลักษณะที่มีผลการประเมิน “ควรปรับปรุง” พร้อมทั้งบันทึกผลการประเมินแต่ละครั้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจบันทึกเป็น แผนพัฒนาการแสดงผลแนวโน้มของการพัฒนาคุณลักษณะแต่ละประการของผู้เรียนก็ได้

6.4) การสรุปผลการประเมินผ่านช่วงชั้น เมื่อจบช่วงชั้นคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา จะพิจารณาตัดสินผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการของผู้เรียนเพื่อการผ่านช่วงชั้น โดยพิจารณาจากผลการประเมินผู้เรียนในภาคเรียนสุดท้ายและแนวโน้มการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการของผู้เรียนจากบันทึกผลการประเมินที่ผ่านมามาตลอดช่วงชั้น ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคุณลักษณะ จะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้น ส่วนผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประการใดประการหนึ่ง จะไม่ได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้นต้องปฏิบัติตามกิจกรรมคุณความดี ตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนดให้ครบถ้วนเสียก่อน จึงจะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้นต่อไปได้

7. การประเมินการตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตร 12 ปี โดยแบ่งการเรียนออกเป็น 4 ช่วงชั้นคือ

- 1) ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- 2) ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
- 3) ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- 4) ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 17 กำหนด การศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี ดังนั้นผู้เรียนทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ จะต้อง เรียนให้จบช่วงชั้นที่ 3 หรือช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนผู้ที่ศึกษาต่อจนจบช่วงชั้นที่ 4 หรือชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 จะเป็นผู้จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพิจารณาตัดสินให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้น ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ มาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังนี้

1) เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 หรือชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 คือ

1.1) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับ การตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.2) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน สื่อความให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.3) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตาม เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.4) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และผ่านการ ประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2) เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 คือ

2.1) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ได้หน่วยกิต ครบตามหลักสูตรและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.2) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน สื่อความให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.4) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และผ่านการ ประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

จากหลักการและแนวทางการตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น สามารถสรุป ได้ว่าผู้เรียนจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน 4 ประการด้วยกัน คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

การบริหารการประเมินผลการเรียนการสอนมีแนวดำเนินการ ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์มาตรฐานหน่วยการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้รายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพิจารณาการเตรียมการขั้นต่อไป
- 2) การกำหนดวิธีการ เครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลประเมินผล การเรียนรู้และเตรียมการสร้างเครื่องมือกำหนดวิธีการที่เป็นระบบ ในขั้นนี้ควรกำหนดช่วงเวลาในการ ประเมินการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอนการประเมินผลปลายภาคเรียนและปลายปีด้วย เพื่อความ สะดวกในการสังเกต การปฏิบัติงานของผู้เรียนและรวบรวมผลงานของผู้เรียนเป็นระยะๆ เพื่อแสดง ถึงความก้าวหน้า หรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน
- 3) ควบคุมดูแล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตาม วิธีการ เครื่องมือ การบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกต และการรวบรวมผลงานของนักเรียนตาม ช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ
- 4) การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง/กรม/หน่วยงานต้น สังกัดกำหนดไว้
- 5) นำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน ซึ่งเป็น หลักการสำคัญของการประเมินเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินว่าได้หรือตกของผู้เรียนแต่อย่างใด
- 6) กำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งรายงาน ผู้ปกครองระหว่างปี และช่วงปลายปีต่อสภာและหน่วยงานต้นสังกัด

การบริหารการประเมินผลสำหรับผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักคือการ ที่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้และได้สัมผัสกับกาปฏิบัติจริง ซึ่งจะเป็นการประเมินผลในสิ่งที่เป็จริง หรือ เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ไม่ต้องสร้างเงื่อนไขหรือสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อใช้ในการ ประเมินผล โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพราะการประเมินผลตามสภาพจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ที่จะประเมิน ผู้เรียนมี แรงจูงใจที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย ผู้สอนเป็นฝ่ายสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายเฉพาะบุคคล ไม่มี การ เปรียบเทียบกับบุคคลอื่น และในหลายกรณีผู้เรียนสามารถประเมินตนเองเพื่อพัฒนาตนเองได้

๔. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

ในการพัฒนางานวิชาการนั้น การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในระบบ การศึกษา เป็นการช่วยเหลือครูให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีรวมทั้งงานด้านการศึกษา ก็ มีการเปลี่ยนแปลง เพราะการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นผลกระทบที่ทำให้หลักสูตร เนื้อหา

วิธีการสอน ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งที่จะช่วยเหลือให้ครูได้ตามทันการเปลี่ยนแปลง คือ การนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องหาแนวทางเพื่อรวมพลังของครูที่มีความแตกต่างกันให้สามารถปฏิบัติภารกิจของตน คือ การสอนผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จตามความต้องการของหน่วยงาน ในขณะที่เดียวกันจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้แก่ครูในโรงเรียนทุกคน เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้สามารถปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น มีเทคนิควิธีการที่มีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541:32)

จินดา รัตนอังกูร (2533:25) ได้สรุปการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับผู้บริหารการศึกษา ที่ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่ง เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และวางแผนพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันครูมีขวัญกำลังใจและความภาคภูมิใจที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้หลายท่าน ดังเช่น Good (อ้างใน บันลือ พฤษภาคม, 2537:12) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความพยายามที่ผู้นิเทศจะทำให้ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนทุกคนรับผิดชอบ มีความเป็นผู้นำในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการกระตุ้นส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้า ส่วน บันลือ พฤษภาคม (2537:13) ก็ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่าเป็นกระบวนการขั้นตอนในการทำงานอย่างมีแผน เพื่อให้ครูมีความเข้าใจวิธีการในการพัฒนาวิชาชีพ โดยมีการปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง และสุจิตา ตปนียางกูร (2537:42) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ การนิเทศงานบริหาร การปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดการศึกษา การนิเทศเกี่ยวกับนโยบาย แผน หลักสูตร การวัดผลและอื่นๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา ตลอดจนการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยปัญหาต่างๆทางการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาเยาวชนในแต่ละระดับได้รับผลตามความมุ่งหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ ตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

ผู้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536:2)

1. เพื่อช่วยให้ครูก้นหาและรู้วิธีการทำงานของตนเอง
2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเองว่าอะไรที่เป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในอาชีพของตนเอง

4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อพัฒนาคน
- 2) เพื่อพัฒนางาน
- 3) เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์
- 4) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

ส่วน สาย ภาณุรัตน์ (อ้างในสุกานดา ตปนียางกูร, 2537:6) "ได้แบ่งความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. ช่วยให้เห็นและเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการศึกษา
2. ช่วยให้เห็นและเข้าใจในความต้องการและปัญหาต่างๆ ของเยาวชน เพื่อจะได้จัดสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุด
3. ช่วยเสริมสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ และมีความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ปรัชญาการศึกษา หลักสูตรและประมวลการสอน พัฒนาการเด็กและจิตวิทยา การประเมินผล
4. ช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้คณะครู
5. ช่วยส่งเสริมและนำศักยภาพของครูมาใช้ให้มากที่สุด
6. ช่วยเหลือครูใหม่ให้เข้าใจงานในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้ครูเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น

ในส่วนของ อู๋หยู บุญประเสริฐ และชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ (2528:3) กล่าวเพิ่มเติมว่าการนิเทศภายในมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ได้ผลงานดีมีคุณภาพ พัฒนางาน พัฒนาคน ประสานความสัมพันธ์ สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน การจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อคิดหาแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมถึงเรื่องการเรียนรู้ การสอน การทำงานเป็นทีม การสร้างเจตคติที่ดีในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยส่วนรวมและผลที่ตามมาคือนักเรียนมีคุณภาพ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความร่วมมือของบุคคลระหว่างผู้
นิเทศกับผู้รับการนิเทศที่ต้องทำงานประสานสัมพันธ์กัน เพื่อดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน หรือให้
ความช่วยเหลือผู้รับการนิเทศภายในให้ประสบความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานตามภารกิจของ
สถานศึกษา

บันทึก พฤษะวัน (2537:63) ได้อธิบายถึงกระบวนการนิเทศภายในกับการบริหาร
งานวิชาการ โดยใช้หลักการนิเทศในการวางแผนการปฏิบัติงานด้านวิชาการว่า เป็นการนิเทศเพื่อ
ป้องกันกรนิเทศเพื่อก่อ การนิเทศเพื่อสร้างสรรค์และการนิเทศเพื่อแก้ไข

ดังนั้นกระบวนการนิเทศภายในจึงเป็นการนิเทศเพื่อพัฒนาควรดำเนินการตาม
ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541:54)

1. การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บ
รวบรวมข้อมูล ที่แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วนำมาแสดงภาพ
ปลายทาง หรือสภาพความสำเร็จของงาน การประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนา
ดำเนินการตามลำดับ คือ

- 1.1 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน
- 1.2 กำหนดความสำเร็จและเกณฑ์ประเมิน
- 1.3 กำหนดแหล่งข้อมูล
- 1.4 กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล ระยะเวลาที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.7 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดเป็นสารสนเทศ
- 1.8 พิจารณาเปรียบเทียบสภาพของสารสนเทศ แสดงสภาพปัจจุบัน

และสภาพความสำเร็จของงาน

- 1.9 เขียนข้อความที่แสดงถึงสภาพที่ต้องปรับปรุงแก้ไข
- 1.10 เรียงลำดับความจำเป็นในการพัฒนา

2. วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์
ผลที่ได้จากข้อมูลที่ประเมิน และองค์ประกอบที่จะส่งผลต่อสภาพความสำเร็จในการพัฒนางาน
เลือกจุดที่เหมาะสมและเป็นไปได้

3. การหาแนวทางเลือกพัฒนา เป็นการพิจารณาทางเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้
ในการปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนาให้มีความเป็นไปได้ หรือมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จมากที่สุด
การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามีขั้นตอน ดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.2 พิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือกในการพัฒนา

3.3 พิจารณาข้อดีข้อเสียของแนวทางเลือกที่เป็นไปได้

3.4 เลือกแนวทางที่เหมาะสม

4. การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำเอายุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดมาดำเนินการตามขั้นตอน และกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ดังนี้

4.1 กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการวางแผน อาจใช้กระบวนการของเดมมิง PDCA (Plan, Do, Check, Action) ในการดำเนินการ

4.2 กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ได้แก่งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

4.3 กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

4.4 วางแผนติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

4.5 จัดทำแผนนิเทศของโรงเรียน

4.6 ประชุมชี้แจงมอบหมายงาน ให้ตรงกับความสามารถผู้นิเทศ

4.7 ผู้นิเทศจัดทำปฏิทินนิเทศและประสานปฏิทินกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.8 ผู้นิเทศดำเนินการนิเทศตามปฏิทินการนิเทศ

4.9 ผู้นิเทศบันทึกผลการนิเทศตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย และรายงานผลการนิเทศให้ ผู้บริหารทราบ

5. การติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินการนิเทศและผลที่ได้ ระหว่างการดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการนิเทศตามแผนนิเทศ นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศ ซึ่งหากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ ต้องพิจารณาว่ามีความบกพร่องตรงไหนอย่างไร หาวิธีการพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง แต่จากการดำเนินการพบว่าวิธีการที่ดีกว่าก็อาจพิจารณา ปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกก็ได้

การนิเทศจะประสบผลสำเร็จเมื่อครูมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน มีการพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนได้ตามเป้าหมาย สภาพที่แสดงถึงความสำเร็จในการนิเทศการศึกษาประกอบด้วย

1) บุคลากรทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

3) ผลงานของโรงเรียนเกิดจากการลงมือทำเต็มตามศักยภาพของแต่ละ

บุคคล

4) ครูมีพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้รอบด้านของผู้เรียน

5) บุคลากรทุกคนรู้สึกประสบผลสำเร็จเป็นระยะๆ อยู่เสมอ และ
ร่วมกันชื่นชมความสำเร็จ ของงาน

ดังนั้นการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษามีแนวดำเนินการ ดังนี้

1) เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลัก ให้บุคลากร
ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบ ในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาจึงต้องร่วมกันจัดร่วมกันทำ
เพื่อให้สถานศึกษาพึงตนเองได้

2) การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน วิธีการจะนำไปใช้
ควรเป็นวิธีการที่เป็นลักษณะกัลยาณมิตรต่อกัน

3) ควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการ นิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4) ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญในการจัดการศึกษา
ให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีภารกิจทั้งหมดของสถานศึกษาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน หรือ
กิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นงานสนับสนุนสถานศึกษาต้องบริหารจัดการและมีการวางแผน โดยให้บุคลากร
ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการนิเทศ เพื่อยกย่อง ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมทั้งหมดของ
สถานศึกษา อันจะส่งผลให้งานพัฒนาการศึกษา บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เป็นการสร้างบรรยากาศในการทำงาน
ที่เอื้อต่อการแสดงออกของศักยภาพ บุคคลในองค์กร ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน เกิดการ
พัฒนาองค์กร รวมทั้งการออกแบบงานใหม่ ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากภาวะปัจจุบันมีการแข่งขันภารกิจ
งาน ในทุกๆ ด้าน ทำให้องค์กรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการบริหารงาน บุคคลต้องมีการ
ปรับสภาพเพื่อความพร้อมขององค์กร ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้จะเป็นกระบวนการ
เรียนรู้ที่มีลักษณะต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของบุคคลในองค์กร มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการ
ฝึกอบรม การศึกษาและการพัฒนา จะเน้นที่ตัวบุคคลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะสำเร็จได้
จะต้องทำอย่างเป็นกระบวนการ และทำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันทุกระดับ มีการส่งเสริมพัฒนา
บุคลากรให้สามารถมีทักษะมีแนวความคิดและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะการจัดการ
ศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรในทุกๆ ด้าน เช่น การประกัน
คุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเป็นกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นได้รับการพัฒนา ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาหลายรูปแบบ เช่น การฝึกฝนพัฒนาตนเอง การเข้ารับการฝึกอบรม การร่วมงานกับผู้รู้ กิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับ พนัส หันนาคินทร์ (2524:62) ที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้บริหารในงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับครู ได้แก่ การสร้างขวัญกำลังใจ การพัฒนาตัวครู จัดหาอุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา

และกนก จันทร์ขจร (2532:118) ได้กล่าวถึง การนำเอาเทคนิค คือ การรู้ หลัก การกลวิธี ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนและได้ประสิทธิผลในการเรียนการสอนดีขึ้น

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ บรรยงค์ โตจิณการ (2546:128-189) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนา ดังนี้

1. การเคารพของสิทธิของบุคคล การฝึกอบรมเป็น ความจำเป็นของพนักงาน ที่เข้ารับการอบรม ในแง่รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการ
2. การมุ่งแก้ปัญหาให้แก่องค์กร การมุ่งแก้ปัญหาเป็นตัวกำหนดบทบาทงานด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มุ่งส่งเสริมการแก้ปัญหาในฐานะที่การศึกษา การฝึกอบรมเป็น องค์ประกอบของงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
3. มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรมพัฒนา ทั้งในด้านการเตรียมตัว การจัดหา เนื้อหา รูปแบบ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาต้องมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาองค์กร
4. เป็นกระบวนการที่มีระบบ บุคคลที่มีทัศนคติที่เหมือนกัน การสอดคล้องประสานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลสำเร็จแก่องค์กรได้

การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ กมล ภู่งประเสริฐ (2544:14) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา โดยรวบรวมปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดในการบริหารมาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปว่า ความสามารถของบุคลากรด้านใดที่สถานศึกษาช่วยแก้ปัญหาได้ และด้านใดที่ต้องพึ่งพาจากบุคลากรภายนอก
2. กำหนดเวลาในการพัฒนาบุคลากรควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานการพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่า บุคลากรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถให้บุคลากรทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษาต่อไป

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา

ในกระบวนการบริหารงานวิชาการการวิจัยเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ เนื่องจากงานวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความจริงของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ การวิจัยและพัฒนาในระดับสถานศึกษา จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแสวงหาสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา การบริหารการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

- 1) กระตุ้นความสนใจหรือสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียน
 - 2) พัฒนาความสามารถของบุคลากร ในการวิจัย โดยการจัดหาหนังสือ และเอกสารให้บุคลากร ได้ศึกษา หรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมตามหน่วยงานต่างๆ
 - 3) ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาด้านวิชาการและหาแนวทางแก้ไขปัญหา
 - 4) กำกับดูแล ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาเชิงการวิจัย
 - 5) สนับสนุนให้มีการแสดงผลงานการวิจัยของชั้นเรียนและของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองต่อไป
- การวิจัยและพัฒนาในสถานศึกษา กมล ภู่งาม (2544:82-85) ได้เสนอแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ และเป็นที่ยอมรับของวงการต่างๆ สถานศึกษาใดที่มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือรายงานผลงานที่มีกระบวนการวิจัยเป็นพื้นฐาน จะเป็นที่น่าเชื่อถือและนำไปใช้ประโยชน์ได้ สถานศึกษาจึงควรมีงาน/โครงการเกี่ยวกับการวิจัยอยู่ด้วยเสมอ

2) คำว่า “การวิจัย” มักจะถูกมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เป็นเรื่องเฉพาะนักวิชาการเท่านั้น สถานศึกษาอาจเปลี่ยนเป็นเรื่อง “พัฒนา” แทน โดยอิงระเบียบวิธีการวิจัยอยู่ด้วย รูปแบบของการพัฒนางานไม่ว่าจะเป็นงานบริหารหรือการเรียนการสอนหรืองานอื่นๆ ก็สามารถใช้กระบวนการพัฒนางานได้ กระบวนการดังกล่าวมี 3 ขั้นตอน คือ

2.1) การวิเคราะห์ปัญหา หรือวิเคราะห์จุดที่จะพัฒนา ในการวิเคราะห์ปัญหาควรมีข้อมูลสนับสนุนองค์ประกอบย่อยแต่ละตัว จะช่วยยืนยันว่าการวิเคราะห์ถูกต้อง

2.2) การแสวงหาวัตกรรมมาแก้ปัญหา/พัฒนา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและจุดที่จะพัฒนา แล้วผู้บริหาร/ผู้สอนจะต้องคิดถึงวิธีการที่จะมาแก้ปัญหา/พัฒนา

2.3) ดำเนินการแก้ปัญหา/พัฒนาและรายงานผลที่เกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าวใช้ได้กับการวิจัยของสถานศึกษาและการวิจัยในชั้นเรียน

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาในสถานศึกษาของ กมล ภูประเสริฐ ในด้านการให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษา เนื่องจากงานวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ การวิจัยในสถานศึกษาเป็นการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการจัดการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น

7. การบริหารโครงการทางวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานบริหารจัดการสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา อาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544:1) สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำโครงการทางวิชาการของ กมล ภูประเสริฐ (2544:69-71) ดังนี้

1) การจัดทำโครงการเกิดจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัญหา/ความต้องการของสถานศึกษาที่ต้องการจะแก้ปัญหา หรือต้องการพัฒนางานไปสู่มาตรฐานที่สูงขึ้นกว่าเดิม

2) โดยทั่วไปโครงการทั้งหลายจะเป็นโครงการเฉพาะกิจ (โครงการระยะสั้น) แต่ถ้าโครงการนั้นยังต้องผูกพันต่อเนื่องในด้านการบริหารสถานศึกษา หรือด้านการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการต่อไปได้จนเมื่อมั่นใจในผลดีที่เกิดขึ้นก็ควรปรับเข้าสู่งานปกติ โดยไม่

จัดทำเป็นโครงการต่อไปให้ถือว่าเป็นงาน หากสถานศึกษาประสงค์ที่จะรายงานกิจกรรมของสถานศึกษา และเห็นว่างานนั้นสำคัญก็ควรรายงานในหัวข้อว่า งานสำคัญ โดยไม่ต้องรายงานเป็นโครงการ การจัดทำโครงการต่างๆ เป็นเครื่องชี้ว่าสถานศึกษามีแนวความคิดหลากหลายในการดำเนินงาน แต่ในเวลาเดียวกันอาจมองในทางตรงกันข้ามว่า สถานศึกษาไม่สามารถปรับโครงการเข้าสู่งานปกติ เพราะโดยหลักการแล้วงานปกติจะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ การมีโครงการมากจึงกลายเป็นเครื่องชี้ว่างานปกติด้อยประสิทธิภาพ และสถานศึกษาไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้

3) การดำเนินงานโครงการในลักษณะภาพรวมของสถานศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดของสถานศึกษา จึงจะบังเกิดผลการเรียนรู้ร่วมกัน

เช่นเดียวกับ นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526:68) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหาร โรงเรียนเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาคือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำโครงการต่างๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือพัฒนากิจกรรมหรือโครงการที่มีอยู่ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การบริหารโครงการทางวิชาการมีแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

- 1) กำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่สนับสนุนงานหลัก คาดว่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
- 2) กำหนดระยะเวลาและวิธีดำเนินการให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน
- 3) ควบคุมและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามข้อ 1 และข้อ 2

จะเห็นได้ว่า การบริหารโครงการทางวิชาการจะส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการศึกษาสถานศึกษาต้องทำการวิเคราะห์แผนงานโครงการต่างๆ ให้ดำเนินการไปพร้อมกับการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานจากคณะมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษาดังไว้

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ

การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ เป็นภารกิจที่สนับสนุนงานหลักและมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของสถานศึกษาต่อการรายงานผลและต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ และคณะ (2531:2) ได้ให้ความสำคัญจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศไว้ว่า องค์การสามารถดำเนินการจัดระบบสารสนเทศใดๆ ก็ตามต้องเน้นประโยชน์ในการวางแผนและการบริหารงานของหน่วยงานนั้น และระบบสารสนเทศควรมี คุณสมบัติ ดังนี้ คือ ครอบคลุมเรื่องและประเด็นที่จำเป็นต้องใช้ มีความเชื่อถือได้ มีความเป็น

ปัจจุบัน สามารถใช้ได้ตามที่ต้องการ และกมล ภูประเสริฐ (2544:82-85) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศและภารกิจในการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการดังต่อไปนี้

1) ระบบข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา หมายถึง ระบบการดำเนินงานในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ จัดเก็บ การใช้ข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ต่อครู ผู้บริหาร ผู้เรียน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ จึงต้องมีขั้นตอนในการดำเนินงาน คือ มีการวางแผน มีการดำเนินงาน และมีการประเมินผล

2) ข้อมูลและสารสนเทศที่มีคุณภาพ จะต้องมีความถูกต้อง ทันต่อสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และตรงกับความต้องการใช้ประโยชน์ มีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีการรวบรวมข้อมูลอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะนำไปประมวลผล จัดเก็บและนำไปใช้ และต้องตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น อันมีผลให้ข้อมูลเปลี่ยนแปลงไป

3) ข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการที่มีความต้องการสูง ได้แก่ ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล การเรียน และการพัฒนาบุคลากร

4) ข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ ต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ ยืดหยุ่นใช้ได้หลายสถานการณ์ มีความสมบูรณ์ครอบคลุม ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถตรวจสอบได้

5) การประมวลผลข้อมูลและสารสนเทศควรใช้คอมพิวเตอร์ช่วย เพราะระบบข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา มีจำนวนมาก

ภารกิจในการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ จะต้องจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) การวางแผนการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ได้แก่ การกำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการที่ต้องการ แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและผู้รับผิดชอบ

2) การออกแบบระบบเพื่อกำหนดลักษณะและกลุ่มข้อมูลและสารสนเทศ การเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลและสารสนเทศแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดเก็บและสะดวกแก่บุคลากรทุกฝ่ายที่จะเรียกใช้ประโยชน์ได้

3) การติดตามกำกับให้มีการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูล การประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศตามความต้องการที่จะใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินงานทางวิชาการ การเก็บข้อมูลควรเป็นไปตามช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อให้ทันต่อการใช้ประโยชน์

4) การให้บริการข้อมูลและสารสนเทศแก่บุคลากร เพื่อการรับรู้ร่วมกัน และเข้าใจร่วมกัน

5) การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน ได้แก่ การใช้เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องของการเรียนการสอน การใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา ใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากร และใช้ในการประเมินผลงานของสถานศึกษาเป็นรายปี

6) การประเมินและปรับปรุงระบบข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่า ข้อมูลและสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ มีความชัดเจน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ ยืดหยุ่นใช้ได้หลายสถานการณ์ มีความสมบูรณ์ครอบคลุม ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของสถานศึกษา ในการปฏิบัติการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. การประเมินผลงานทางวิชาการ

การประเมินผลงานทางวิชาการเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการะบบการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

แนวทางการประเมินผลงานทางวิชาการ

- 1) สร้างความตระหนักที่จะต้องมีการประเมินตนเองของสถานศึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 2) วิเคราะห์งานที่ต้องประเมินดังนี้
 - 2.1) การประเมินหลักสูตร
 - 2.2) การประเมินการเรียนการสอน

- 2.3) การประเมินการนิเทศภายใน
- 2.4) การประเมินโครงการทางวิชาการ
- 2.5) การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศ
- 2.6) การประเมินการพัฒนาบุคลากร
- 2.7) การประเมินการวิจัย

3) วางแผนการประเมินผลงานทางวิชาการ ให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่เหมาะสมกับงานวิชาการแต่ละงาน ซึ่งจะมีผลต่อการเตรียมเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องต่อไป

4) กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมิน เพื่อจัดทำคู่มือการประเมิน รวมทั้งระบุวิธีการ แต่ละขั้นตอนและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

5) ทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาในจุดมุ่งหมายของการประเมิน

6) ควบคุม กำกับ ดูแลและติดตามให้มีการดำเนินการประเมินตามแผนที่วางไว้

7) วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและเขียนรายงานเพื่อเตรียมการเผยแพร่ต่อสาธารณชน และหน่วยงานต้นสังกัด

8) ประชุม ปรีกษาหารือ เพื่อใช้ประโยชน์จากการประเมินในทุกๆ ด้าน

การประเมินผลงานทางวิชาการเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์งานที่ต้องประเมิน วางแผนการประเมินผลงานทางวิชาการ กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมิน ควบคุม กำกับ ดูแลและติดตามประเมินผลตามแผนที่วางไว้ จากนั้นสรุปผล และเขียนรายงานเพื่อเตรียมการเผยแพร่ต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งปรึกษาหารือ เพื่อใช้ประโยชน์จากการประเมินในทุกๆ ด้าน

จะเห็นได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบ เป็นการบริหารปฏิบัติตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา ที่จะให้คนไทยทุกคนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการอยู่ร่วมกับสังคมทุกชนชั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์ สถานศึกษาสามารถสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการได้ โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

รูปแบบการบริหารงานวิชาการต้องมีการดำเนินการในเรื่อง การบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน การบริหารการนิเทศภายใน การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ การบริหารงานวิจัย และพัฒนา ตลอดจนการบริหารโครงการอื่นๆ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น เป็นการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องเป็นผู้จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น โดยอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอน 7 หมวดภารกิจ ส่วนโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1-2 เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา และช่วงชั้นที่ 3-4 เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้จำนวน 8 กลุ่ม สำหรับผู้เรียนทุกคนในทุกช่วงชั้น ซึ่งสาระการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการ ตลอดจนค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรดังกล่าวมีข้อน่าสังเกต คือ มีการกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น สะท้อนให้เห็นถึงหลักการของหลักสูตรที่มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ในส่วนเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หลักสูตรได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษโดยบรรจุสอดแทรกไว้ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถดำเนินการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง โดยวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และจัดทำให้เป็นโครงการงานขึ้น ซึ่งจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องสิ่งแวดล้อมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในด้านการจัดเวลาเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 เป็นระดับประถมศึกษา กำหนดไว้ 800-1,000 ชั่วโมง ซึ่งเป็นไปตามหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับวัยพัฒนาการของผู้เรียน ส่วนในช่วงชั้นที่ 3-4 เป็นระดับมัธยมศึกษา กำหนดไว้ 1,000-1,200 ชั่วโมง และไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมงตามลำดับ องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนของผู้เรียน และวิธีการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน มีการสร้างและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาสาระการเรียนรู้ต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และเนื้อหาความรู้ที่เป็นสากล ตอบสนองความต้องการของชาติและความจำเป็นของท้องถิ่น การวัดผลและประเมินผลแบ่ง

ออกเป็น 4 ช่วงชั้น โดยยึดหลักการประเมินผลผู้เรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งเน้นจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนไทยทุกคน สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นความรู้คู่คุณธรรม จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การบริหารการเรียนการสอนต้องมีการรวบรวม วิเคราะห์ การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเตรียมความพร้อมจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการสำรวจการจัดหาสิ่งที่ยากขาดแคลนต่อไป มีการกำหนดวิธีประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือรายวิชา ตามแนวความคิด ในปัจจุบันต้องมีการประเมินผลตามสภาพจริง สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนในแต่ละระดับชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นการบูรณาการ

ผู้บริหารต้องควบคุมดูแลและส่งเสริมให้บุคลากรจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้นเรียนหรือปรึกษาหารือกันเป็นระยะ และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนโดยการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะดำเนินการควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนจะต้องมีการบูรณาการการวัดผลและประเมินผลกับการเรียนการสอน จากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมงาน มีการวัดผลและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล ซึ่งใช้วิธีการที่มากกว่าการทดสอบการประเมินการปฏิบัติหรือการประเมินตามความสามารถจริง โดยให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันไปใช้ในการประเมินได้

จากหลักการวัดผลและประเมินผลการเรียนสถานศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้นอกจากจะยึด มาตรฐานการเรียนรู้แล้วยังต้องยึดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดไว้ในคู่มือการจัดการเรียนรู้จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม ผลของการประเมินจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอน และการตัดสินผลการเรียน นอกจากนั้นจะต้องมีการประเมินคุณภาพของผู้เรียนในระดับชาติ กล่าวคือ เป็นการประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 ในระดับชาติ ข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต้องดำเนินการประเมินผลการเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานแล้วยังต้องประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายปีหรือรายภาค โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องกำหนดแนวทางตลอดจนเกณฑ์การประเมินขึ้นเอง ทั้งนี้เพื่อประเมินตัดสินว่าผู้เรียนจะผ่านช่วงชั้นหรือไม่และสถานศึกษาจะต้องทำการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความเป็นการทำงานนอกเหนือจากการประเมินผลการเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยและภาษาต่างประเทศตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเทียบโอนผลการเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งประเมินผลการเรียนของผู้เรียนจากสถานศึกษาอื่น หรือการศึกษารูปแบบอื่นเพื่อทำการเทียบโอนเข้าสังกัดในสถานศึกษาของตนได้

ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ต้องวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ผู้สอนจะต้องทำการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อสำรวจความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียนและระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ทำการประเมิน ผลระหว่างเรียนไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน หรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพให้เกิดพัฒนาการสูงสุด จากนั้นจึงทำการประเมินผลหลังเรียน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินก่อนเรียนว่าผู้เรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด

ในการประเมินผลการเรียนผู้เรียนจะต้องเลือกวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับภาระงาน หรือกิจกรรมหลักที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานและการประเมินตามสภาพจริง ในการวัดผลผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนั้น ต้องให้สถานศึกษาดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายวิชา โดยให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและรายภาค กำหนดเกณฑ์การประเมิน และดำเนินการสอนซ่อมเสริมปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่ได้รับผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จนผู้เรียนสามารถผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ในการตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินเป็นรายกิจกรรมทุกกิจกรรมตามระยะเวลาที่เรียนอยู่ในช่วงนั้นๆ และเมื่อจบช่วงนั้นๆ แล้วสถานศึกษาจะทำการสรุปผลรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตัดสินว่าผู้เรียนจะได้ผ่านช่วงชั้นหรือไม่ ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้นร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ ต่อไป ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จะต้องได้รับการซ่อมเสริมตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนดแล้วทำการประเมินใหม่

หลักการและแนวทางการตัดสินใจผลการเรียนผ่านช่วงชั้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้เรียนจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน 4 ประการด้วยกัน คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน การบริหารการประเมินผลสิ่งที่ผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรตระหนัก คือ การที่ให้เด็กนักเรียน ได้เรียนรู้และได้สัมผัสกับการปฏิบัติจริง ซึ่งจะเป็นการประเมินผลในสิ่งที่ เป็นจริง หรือเกิดขึ้นจริง ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ไม่ต้องสร้างเงื่อนไขหรือสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผล โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพราะการประเมินผลตามสภาพจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ที่จะประเมิน ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย ผู้สอนเป็นฝ่ายสนับสนุนให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายเฉพาะบุคคล ไม่มีการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น และในหลายกรณีผู้เรียนสามารถประเมินตนเองเพื่อพัฒนาตนเองได้

การนิเทศภายในเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาบุคลากรใน โรงเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียน การงานให้ดียิ่งขึ้น โดยมีความคาดหวังว่าหากโรงเรียนจัดระบบการนิเทศอย่างถาวรในโรงเรียนได้แล้ว โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการงานวิชาการอย่างมีคุณภาพ การ นิเทศภายในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีภารกิจทั้งหมดของสถานศึกษาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นงานสนับสนุน สถานศึกษาต้องบริหารจัดการและมีการวางแผน โดยให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการนิเทศ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้การจัดกิจกรรมทั้งหมดของสถานศึกษา บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

บุคลากรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถให้บุคลากรทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษา นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหาร การวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษา เนื่องจากงานวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ การวิจัยในสถานศึกษาเป็นการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น

การบริหารโครงการทางวิชาการจะส่งผลต่อความสำเร็จการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องทำการวิเคราะห์แผนงานโครงการต่างๆ ให้ดำเนินการไปพร้อมกับการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถาน ศึกษาตั้งไว้ และข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจของ

สถานศึกษาต่อการปฏิบัติการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลงานทางวิชาการเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ เพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักแก่บุคลากรในสถานศึกษา วิเคราะห์งานที่ต้องประเมิน วางแผนการประเมินผลงานทางวิชาการ กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมิน ควบคุม กำกับ ดูแล และติดตามประเมินผลตามแผนที่วางไว้ และสรุปผลแล้วเขียนรายงานเผยแพร่ต่อสาธารณชน และหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งปรึกษาหารือเพื่อใช้ประโยชน์จากการประเมินในทุกๆ ด้าน

4. หลักการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางและเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่ตื่นตัวในการเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความเข้าใจใน หลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร การจัดหลักสูตรการเรียนขั้นพื้นฐาน ขอบข่ายและกระบวนการในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยและเทคนิคที่แตกต่างกันออกไป แต่มีหลักการที่สำคัญอันจะนำไปสู่การบริหารงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จ ดัง กิติมา ปรีดีดิลก (2532:48) ได้สรุปหลักการการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก
2. การบริหารงานวิชาการมุ่งความร่วมมือกันทำงาน
3. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
4. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
5. ริเริ่มสร้างบรรยากาศในงานวิชาการ
6. ใช้เทคนิคการส่งเสริมมากกว่าการสอนคน
7. สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
8. ก่อให้เกิดกระบวนการที่ปรึกษาทางวิชาการ
9. ให้ครูเข้าใจจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
10. ติดตามและประเมิน

การบริหารงานวิชาการ จะต้องจัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือนโยบายหลักของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งความร่วมมือกันทำงาน ผู้บริหารต้องกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ได้บังคับบัญชา ใช้เทคนิคการส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้พัฒนาตนเองด้านวิชาการให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชา มีความ

คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ติดตามและประเมินการปฏิบัติงาน และที่สำคัญควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

ฟรานซิส บรูซ (Francis Bruce) (อ้างใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544:6-7) ได้ให้หลักการบริหารงานวิชาการไว้ 2 ประการ คือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่เกะกะกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีคุณภาพ และการจัดการได้

ในสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพนั้น ต้องปรับกระบวนการและวิธีการบริหารงานที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอย่างแท้จริง หลักการบริหารการศึกษาในรูปแบบของการใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ตามแนวคิดของโคเฮน และอัฟซอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) (อ้างใน อุทัยบุญประเสริฐ, 2542:114) มีหลักการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นดำเนินการวางแผน และช่วงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพต้องกระจายผล ประโยชน์ภายในกลุ่ม รวมถึงผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคมก็ได้
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ

การบริหารการศึกษาในรูปแบบของการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามแนวคิดของ โคเฮน และอัฟซอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) นั้น จะเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นดำเนินการวางแผน และช่วงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ รั้งสรรค์ มณีเล็ก (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา 2547:316) ได้นำเสนอหลักการของการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบของการใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็กผู้มีส่วนได้เสียต่อการศึกษา หรืออยู่ใกล้ชิดเด็กสามารถจัดการศึกษาได้ดีที่สุด ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน อำนาจการตัดสินใจควรอยู่ที่ระดับปฏิบัติ คือสถานศึกษา

2. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or involvement) เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน โดยกำหนดนโยบายและแผนร่วมตัดสินใจ การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมคิดร่วมทำ ฯลฯ และแม้จะบริหาร โดยองค์กรคณะบุคคลก็ตามต้องเน้นการกระจายโอกาสให้ทั่วถึงทั้งองค์กร เพื่อโยกโยยให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด

3. หลักการบริหารตนเอง (Self-Management) สถานศึกษาจะมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปขององค์กรบุคคล คือ คณะกรรมการสถานศึกษา

4. หลักการความรับผิดชอบและตรวจสอบ (Accountability) เพื่อให้การบริการและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โรงเรียนจะต้องมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนอย่างชัดเจน ภารกิจเหล่านี้ต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นตามที่กำหนดไว้

5. หลักการมีภาวะผู้นำแบบเอื้อหนุน ไม่ใช่ภาวะผู้นำแบบชี้แนะหรือสั่งการ แต่เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

6. หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach) มีการปรับทั้งในเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กร โดยในการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

การบริหารการศึกษาในรูปแบบของการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามแนวคิดของ รัสสรัค มณีเล็กจะเน้นหลักการกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษาสถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจภายใต้การบริหารในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนต้องมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนอย่างชัดเจน เพื่อการตรวจสอบและเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารต้องเน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก และมีการปรับทั้งในเรื่องโครงสร้าง และวัฒนธรรมขององค์กร การเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

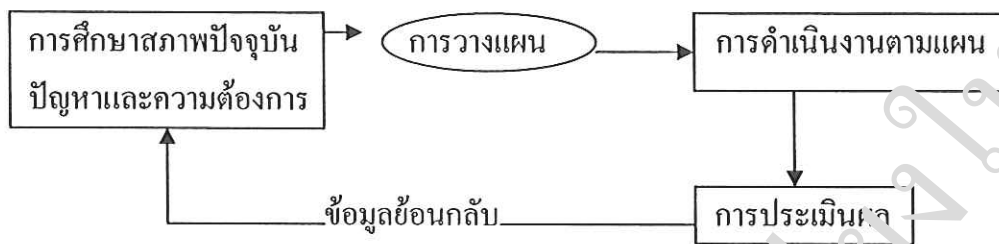
จะเห็นได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารจะต้องจัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลักของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งการร่วมมือกันทำงาน ผู้บริหารต้องกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ได้บังคับบัญชา ใช้เทคนิคการส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชา ได้พัฒนาตนเองด้านวิชาการให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ติดตามและประเมินการปฏิบัติงาน และที่สำคัญควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ หลักการบริหารงานวิชาการมี 2 แนวทาง คือ หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นงาน "ได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน" นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตรโดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา ช้ากว่ากำหนด และหลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นผลผลิตที่ได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียนนักศึกษามีคุณภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีคุณภาพ และการจัดการได้ การบริหารสถานศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว และมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล ควรมีการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้บริหารกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ มีการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและชุมชนอย่างชัด จนเพื่อการตรวจสอบและเป็นหลักประกันคุณภาพการจัดการศึกษาอันจะเอื้อผลประโยชน์ให้กับผู้รับได้เสียเป็นหลัก

5. กระบวนการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องใช้กระบวนการบริหารที่เหมาะสม มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม ตลาดแรงงาน เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ และผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดยมุ่งความเป็นเลิศทางการศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนนั้น ผู้บริหาร คือ ผู้นำการพัฒนาการเรียนการสอน (กรมวิชาการ 2539:1) การที่จะบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา นั้น ผู้บริหารควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยทำแผนปรับปรุงโรงเรียนหรือที่เรียกว่าแผนยุทธศาสตร์เพื่อจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งนี้ เพื่อเป็นผู้นำให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ จะต้องใช้กระบวนการบริหาร ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างใน อัมภา บุญช่วย, 2537:10-14) ได้

เสนอแนะกระบวนการบริหารวิชาการสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาไว้ 4 ขั้นตอน ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

ที่มา : อัมภา บุญช่วย (2537:10)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ซึ่งจะได้จากเรื่องต่อไปนี้

1. ข้อมูลต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติการมาเรียนของนักเรียน จำนวนอัตราการเข้าชั้น สื่อการเรียนการสอน การมีเทศภายใน การสอนซ่อมเสริม โครงการต่างๆ
2. ข้อมูล ข้อกำหนดที่ต้องยึดเป็นแนวทาง เช่น แผนการศึกษาชาติ หลักสูตร นโยบายกระทรวง หน่วยงานต้นสังกัด

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารต้องจัดให้มีการวางแผนดังนี้

1. จัดทำแผนงานและโครงการประจำปี
2. การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษา
3. จัดทำแผนการสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดครูเข้าสอน
6. การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน ดังนี้

1. ตรวจสอบการเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน
2. ให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงตามเวลา

3. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้ครูดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนหรือคู่มือครู

4. จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีครูไม่มาปฏิบัติการสอน
 5. ควบคุม ดูแล ให้ครูจัดสอนซ่อมเสริมนักเรียน
 6. สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
 7. ควบคุม ติดตาม ให้ครูรับผิดชอบงานและโครงการให้เป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน
- ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลการเรียนของนักเรียน มีแนวปฏิบัติดังนี้
 - 1.1 จัดหาเครื่องมือประเมินผลทุกชนิด
 - 1.2 ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียน และรับฟังปัญหาในการประเมินผล
 - 1.3 ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน
 - 1.4 ประเมินผลความก้าวหน้าของโรงเรียน
2. การประเมินผลโครงการวิชาการของโรงเรียน มีแนวปฏิบัติดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้ริเริ่มและส่งเสริมการจัดทำโครงการวิชาการของโรงเรียน
 - 2.2 พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับคณะครู
 - 2.3 ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินงานตามโครงการ
 - 2.4 ให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ
 - 2.5 เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ
 - 2.6 เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือจัดทำ

โครงการต่อเนื่อง

3. การประเมินผลปฏิบัติงานของครู มีแนวปฏิบัติดังนี้
 - 3.1 สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู
 - 3.2 ตรวจสอบการปฏิบัติงานของครู เช่น สังเกตความก้าวหน้าและผลงานของ
 - 3.3 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู
 - 3.4 จัดประชุมการประเมินผลงานของครู
 - 3.5 สรุปผลจากการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย
 - 3.6 ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

นักเรียน

กระบวนการบริหารวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา นั้น ต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการขององค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน

การดำเนินงานดำเนินการตามแผน การประเมินผล แล้วนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนา งานวิชาการของสถานศึกษา

กมล ภูประเสริฐ (2544:7-8) ได้เสนอองค์ประกอบของกระบวนการบริหารวิชาการ ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การวางแผนพัฒนา หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นการวางแผนที่มีพื้นฐานมาจากสภาพที่เป็นปัญหา หรือความต้องการที่จะพัฒนาและกำลังงบประมาณ ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

- 1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์
- 1.2 การกำหนดภารกิจ หรือพันธกิจ
- 1.3 การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 1.4 การกำหนดกลยุทธ์
- 1.5 การกำหนดแผนงานและโครงการ

2. การนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

- 2.1 การจัดองค์กร หรือจัดบุคลากรเข้ารับผิดชอบงาน
- 2.2 การสั่งการ หรือมอบหมายงาน
- 2.3 การควบคุมงาน
- 2.4 การติดตามกำกับ
- 2.5 การประสานงาน
- 2.6 การนิเทศงาน

3. การประเมินผล การปฏิบัติตามแผน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

- 3.1 การประเมินระหว่างการทำงาน
- 3.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดงาน
- 3.3 การรายงาน

กระบวนการบริหารวิชาการตามแนวของ กมล ภูประเสริฐ นั้น เริ่มต้นจากการวางแผนพัฒนา หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แล้วนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่สำคัญต้อง ประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยการประเมินระหว่างการทำงานและประเมินเมื่อสิ้นสุดงาน จากนั้นต้องรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544:5-6) ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการการบริหารงาน วิชาการ ดังนี้

1. ขั้นก่อนดำเนินการ เป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ โดยมีงานต่อไปนี้

- 1.1 จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 1.2 จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
- 1.3 จัดครูอาจารย์เข้าสอน
- 1.4 จัดทำโครงการสอน
- 1.5 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
- 1.6 จัดตารางสอน
- 1.7 ปฐมนิเทศนักเรียน
- 1.8 การลงทะเบียนเรียน

2. ขั้นการดำเนินงาน เป็นขั้นที่จัดและดำเนินงานรวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ ได้แก่

- 2.1 การดำเนินงานการสอนตามหลักสูตร
- 2.2 การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ
- 2.3 งานเกี่ยวกับการบริการ เช่น การส่งเสริมให้มีการบริการเกี่ยวกับสื่อการสอน

คู่มือครู การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

3. ขั้นส่งเสริม และติดตามผลในด้านวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมการพัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการ ดังนี้

- 3.1 ครูอาจารย์ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
- 3.2 การปฏิบัติแนวมาตรฐานทางวิชาการ
- 3.3 จัดบรรยายทางวิชาการในสถานศึกษา
- 3.4 จัดให้คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ
- 3.5 จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น
- 3.6 จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมทางวิชาการ
- 3.7 การเข้าร่วมประชุมสัมมนาฝึกอบรม
- 3.8 ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

กระบวนการบริหารวิชาการตามแนวของ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ นั้น ต้องเริ่มต้นที่ขั้นก่อนดำเนินการเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ และขั้นการดำเนินงานเป็นขั้นที่จัดและดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ จากนั้นไปสู่ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนครอบคลุมงานทั้ง 3 งานอันได้แก่ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานบริหารงานทั่วไป ในการบริหารงานถ้าจะให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทุ่มเททั้งแรงกาย แรงใจ ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นผู้นำทางวิชาการ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะครูในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี กระบวนการบริหารวิชาการ นั้น ผู้บริหารต้องวางแผนพัฒนา หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการ แล้วนำแผนไปปฏิบัติเป็นขั้นทีละขั้น และดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ที่สำคัญต้องมีการประเมินและรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยการประเมินระหว่างงานดำเนินงาน และประเมินเมื่อสิ้นสุดงาน จากนั้นต้องมีการการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

6. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน โครงสร้าง รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและระบบสนับสนุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องรับกับสังคมใหม่ โดยมีเป้าหมายพัฒนาให้เด็กหรือเยาวชน และคนในชุมชนเป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง คิดดี ทำงานได้ดี มีคุณภาพ มีความเป็นไทย สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรให้บรรลุตามภารกิจหน้าที่ และเป้าหมายของหน่วยงาน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการกำหนดยุทธศาสตร์ บทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการในส่วนระดับปฏิบัติ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการ คุณลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547:32) กล่าวไว้ ดังนี้

การกำหนดยุทธศาสตร์

1. ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น ในรูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

2. กำหนดนโยบายและมาตรการในการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียน แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพด้านต่างๆ

3. ส่งเสริม ประสานงานและร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งหน่วยงาน ส่วนกลาง เขตพื้นที่ สถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้เรียนในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอน ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

บทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการในส่วนระดับปฏิบัติ

1. ปรับทัศนคติและเสริมทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอน โดยเปลี่ยนจากยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
2. วางแผนและประสานงานการดำเนินงานทั้งโรงเรียน เพื่อจัดกลุ่มวิชา หรือกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เลือกอย่างหลากหลาย
3. ประสานและร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการค้นหา ศักยภาพ ความถนัด ความชอบของผู้เรียน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรม ได้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

บทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการในส่วนระดับปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการ มีปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารวิชาการ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม ประสานงานและร่วมมือกับทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงาน ส่วนกลาง เขตพื้นที่ สถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้เรียนในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอน ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการในส่วนระดับปฏิบัติ นั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับทัศนคติและเสริมทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ วางแผนและประสานงานการดำเนินงานของโรงเรียน จัดกลุ่มวิชา หรือกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เลือกอย่างหลากหลาย ประสานและร่วมมืออย่างใกล้ชิด ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ในการค้นหา ศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

บทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการ คุณลักษณะ และปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารวิชาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 สามารถนำมากำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาได้ ดังนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. พัฒนา สนับสนุนให้ครูผู้สอนฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. สนับสนุนเชื้อเพื่อแก่ครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการต่างๆ

6. ส่งเสริม สนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคคลชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากบทบาทหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการ คุณลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารวิชาการ สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคคลชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สำหรับบทบาทของผู้บริหารงานศึกษาในการวางแผนงานวิชาการ ฤทัย โอภาสวัฒนา (อ้างใน อำภา บุญช่วย 2537:61) กล่าวว่าโดยสรุปได้ว่า

1. เป็นผู้นำในการวางแผนและจัดทำแผน รวมทั้งเป็นผู้ควบคุมดูแลและเป็นผู้ดำเนินงาน ด้านการวางแผนงานวิชาการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจัดทำเสร็จและนำไปใช้ปฏิบัติ

2. กำกับแผนไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในแผน และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมอบหมายให้บุคลากรในหน่วยงานพร้อมดำเนินการในด้าน

2.1 การอำนวยความสะดวก คือ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและบริการในด้านอำนวยความสะดวก คอยสอดส่องดูแล ติดตามการปฏิบัติงาน ให้ข้อเสนอแนะพร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา

2.2 ควบคุม ตรวจสอบ กำกับดูแล รวมทั้งงานนิเทศเพื่อควบคุมคุณภาพมาตรฐาน และระยะเวลา

2.3 การประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงาน

3. การรายงานและการประเมินผล เมื่อผู้บริหารได้รับการรายงานและการประเมินผลของแผนงานโครงการ หน้าที่ของผู้บริหาร คือ วินิจฉัย ตัดสินใจดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนงานวิชาการ สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการวางแผนและจัดทำแผน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจัดทำเสร็จและนำไปใช้ปฏิบัติปฏิบัติ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในแผน พร้อมทั้งมอบหมายให้บุคลากรในหน่วยงาน ร่วมดำเนินการ และผู้บริหารต้องวินิจฉัย ตัดสินใจดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงเพื่อพัฒนางานให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544:39)

1. จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนพิจารณาตามหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรของสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
5. สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และสามารถจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
6. จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อดูตาม กำกับ การใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ
7. ให้มีการประเมินค่า ทำหลักสูตร เพื่อพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารต้องจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา เป็นผู้นำในการจัดทำและใช้หลักสูตร สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ มีการนิเทศภายใน เพื่อดูตาม กำกับ การใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีก ารประเมินการทำหลักสูตร เพื่อพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

คุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
2. มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาและสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
3. เป็นผู้ประสานงานเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เป็นผู้สนับสนุนบุคลากร ผู้เรียน สถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาอยู่ในระดับมาตรฐาน การประกันคุณภาพ และร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดไป

จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มุ่งมั่นในการจัดการศึกษาและสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา สนับสนุนบุคลากร ผู้เรียน สถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนา อยู่ในระดับมาตรฐานการประกันคุณภาพและร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สถานศึกษาต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา	เป็นประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยผู้บริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย	เป็นรองประธานกรรมการ
3. หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา	เป็นกรรมการ
4. หัวหน้างานแนะแนว	เป็นกรรมการ
5. หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล	เป็นกรรมการ
6. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ	เป็นกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา มีดังนี้

1. วางแผนงานวิชาการ กำหนดผล ะรายละเอียดยของหลักสูตร แนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น
2. จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การแนะแนว การวัด และประเมินผลให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การแนะแนว การวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามจุดหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร
4. ประสานความร่วมมือกับบุคลากร องค์กรต่างๆ และชุมชนในการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องนำ ข้อมูลย้อนกลับจากฝ่ายต่างๆ มาพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

6. ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
7. ติดตามผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้นและระดับกลุ่มวิชา ในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา
8. ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรในปีการศึกษาต่อไป

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี ต้องมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงมีการควบคุมกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะสร้างความพร้อมเพรียงในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารที่ให้การสนับสนุนบุคลากรในการทำงาน การให้กำลังใจ ติดตาม สอบถามความเคลื่อนไหว ถือได้ว่าเป็นทักษะของการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 นั้น ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของการบริหารงานวิชาการที่มีผู้ได้ทำการวิจัยไว้ ดังนี้

บุญมี ธิดุด (2531:39-40) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โรงเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์ในการทำสื่อการเรียนการสอน ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการจัดซื้อแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนของนักเรียน ครูไม่สนใจในการผลิตสื่อไม่จัดทำแผนการสอน โรงเรียนขาดการแนะนำความรู้ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดไม่ได้จัดทำแผนในการดำเนินกิจกรรมเนื่องจากขาดทักษะในการจัดการที่ดี โรงเรียนไม่มีงบประมาณในการศึกษาดูงาน โรงเรียนขาดอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ศิริธร สุขโขใจ (2531) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานวิชาการทั้งผู้บริหารและครู

สรุปได้ว่า เกิดจากการขาดงบประมาณ บุคลากร แหล่งวิชาการ การวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงาน ความร่วมมือ และการติดตามประเมินผล

สมพิศ สวัสดิ์ (2533) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2533 พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกนั้น ต้องมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ให้ปรากฏ จัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงาน มีการประสานงาน พบปะสังสรรค์และให้มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง รวมทั้งจัดให้มีการนิเทศ และติดตามผลเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ในการนิเทศต้องใช้ทักษะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศการศึกษา

จุฑามาศ เกิดแก้วฟ้า (2533) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนวิชาการ โดยจัดทำแผนจากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน ใช้ข้อมูลสถิติสนับสนุนการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย มีการสำรวจอาชีพคนในชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนเลือกเรียนได้ตามความต้องการ จัดตารางสอนตามคณะกรรมการวิชาการ การจัดการเรียนการสอนจัดโดยคำนึงถึงความถนัดและความเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการนิเทศภายในหมวดวิชา ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยกย่องชมเชยและจัดแข่งขันงานให้ครูด้วยความยุติธรรม กำหนดให้ครูจัดทำและใช้แผนการสอน เน้นการผลิตสื่อการเรียนการสอนในหมวดวิชา งานกิจกรรมนักเรียนจัดให้ครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรมโดยความสมัครใจของครู มีการวางแผนจัดกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกตามความสนใจ ดำเนินการจัดผลและประเมินผลการเรียนมีการวางแผนร่วมกัน การประเมินผลงานวิชาการมีการรายงานเมื่อเสร็จสิ้นงานหรือโครงการทั้งผลสำเร็จ

สิริน นามหุค (2534) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการตามลักษณะงานทั้ง 9 งาน เป็นปัญหาระดับปานกลาง งานที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ได้ให้ความสำคัญและสนใจเป็นอย่างมาก การปรับปรุงได้แก่ การจัดทำห้องเรียนและห้องประกอบสื่อ เช่น ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ปัญหาที่พบ คือ การนิเทศงานวิชาการไม่มีความต่อเนื่องสาเหตุเกิดจากครูขาดความรู้ด้านการนิเทศ รวมถึงด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความรู้ และทักษะของผู้สอน มีข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่ สื่อการเรียนการสอนไม่มีความพร้อม ครูแนะแนวไม่มีเวลาพอสำหรับนักเรียน หลักสูตร เอกสารและการใช้หลักสูตร การปรับปรุง หลักสูตรและการวัดผล ประเมินผลยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติของผู้บริหารและครูอาจารย์

พิชิต ไชยเขียว (2539:100-103) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2534-2537 ในภารกิจการบริหารทั้ง 4 ด้าน ตามขอบข่ายงานวิชาการทั้ง 9 งาน พบว่า ด้านงานวิชาการมีการวางแผนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในแต่ละงานมีสภาพในการวางแผนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม งานหลักสูตรและการใช้หลักสูตร งานการเรียนการสอน ในส่วนที่น้อยกว่างานอื่นๆ คือ งานสื่อการสอน ด้านการจัดองค์การ มีการปฏิบัติทั้ง 9 งานอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม งานหลักสูตรและการใช้หลักสูตร งานวัดผลและประเมินผล ในส่วนที่น้อยกว่างานอื่นๆ คือ งานการนิเทศงานวิชาการ ด้านการชี้นำมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานแนะแนว งานการเรียนการสอน ในส่วนที่น้อยกว่างานอื่นๆ คือ งานหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ด้านการควบคุมดูแล มีระดับการปฏิบัติเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานวัดผลและประเมินผล งานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม งานห้องสมุด ในส่วนที่น้อยกว่างานอื่นๆ คือ งานสื่อการสอน ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ งานหลักสูตรและการใช้หลักสูตรครูไม่เข้าใจหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตรและยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก งานการเรียนการสอนขาดแคลนอัตราค่าจ้างครู ครูมีงานมากไม่มีเวลาพัฒนา งานการสอน งานสื่อการสอนไม่เพียงพอและซ้ำรูด ขาดงบประมาณในการจัดซื้อและการผลิต ครูขาดทักษะในการผลิตสื่อ งานวัดผลและประเมินผลนักเรียนขาดความรับผิดชอบ ครูไม่ให้ความสำคัญในการวัดและประเมินผล งานการนิเทศงานวิชาการครูไม่เห็นความสำคัญและยอมรับบทบาท ขาดครูผู้นิเทศที่มีความรู้ ความสามารถ การนิเทศมีน้อยและไม่ต่อเนื่อง งานจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่สามารถจัดกิจกรรมให้หลากหลายและสนองความต้องการของผู้เรียนได้ มีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากร อุปกรณ์ สถานที่และนักเรียนมีปริมาณมาก งานแนะแนวครูมีน้อย ไม่มีความรู้ทั้งด้านแนะแนวมาโดยตรงปริมาณงานมาก ขาดสถานที่ในการให้คำปรึกษา งานห้องสมุด ห้องสมุดคับแคบ หนังสือมีน้อย ขาดครูบรรณารักษ์ ระบบงานล่าช้า งานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ห้องเรียนไม่เพียงพอ ขาดอาคารประกอบ ขาดห้องพิเศษ และห้องปฏิบัติการ ขาดครูผู้รู้ และขาดงบประมาณในการซ่อมแซม

อัมพ. พึ่งเฟื่อง (2540:73-75) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเทศบาลเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนได้มีการกำหนดเป้าหมายและมีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน มีความพร้อมในเรื่องของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตร มีความพร้อมสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของวัสดุการเรียนการสอน ตลอดจนการส่งเสริมการนำไปใช้มีห้องสมุดเป็นส่วนและ

ได้รับการสนับสนุนการจัดหนังสืออย่างเพียงพอ มีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนของครู รวมทั้งมีการวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร

ผจญ กุณา (2540) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกันดาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงราย ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกันดาร ทั้ง 9 งาน พบว่า การปฏิบัติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกันดาร ทั้ง 9 งาน พบว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยนำสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่นมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร ครูผู้สอนควรเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ส่วนงานห้องสมุดควรจัดหาหนังสือประเภทต่างๆ ไว้บริการให้เพียงพอ ด้านการนิเทศควรมีการวางแผนการนิเทศอย่างเป็นระบบ ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมให้สนองต่อความต้องการของผู้เรียน และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ในการประชุมอบรมทางวิชาการ

สมฤทธิ์ ศักดิ์ เรืองฤทธิ์ (2540:42-45) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า มีการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับนักเรียนและท้องถิ่น โดยศึกษาปัญหาและความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น จัดทำแผนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ในการพัฒนาวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับหลักสูตร ได้มีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า กลุ่มประชากรที่เป็นปัญหาที่สุดคือ กลุ่มทักษะ ได้แก่ วิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์มีการจัดกิจกรรมให้ครูได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครูจัดทำแผนการสอน พร้อมทั้งได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อเปรียบเทียบประเมินผลการเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา และจากผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งบุคคลและสถานที่ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งได้สำรวจสื่อการเรียนการสอน พบว่า ไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่วนการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศ พบว่า การดำเนินการนิเทศยังไม่เป็นระบบขาดการติดตามและประเมินผล

วราวุธ โพธิาสินธุ์ (2542:57-59) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนเห็นว่าพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงลักษณะการบริหารงานวิชาการ ดังนี้ ทักษะด้านความคิดรวบยอดที่ได้ปฏิบัติ คือ การส่งเสริมให้ครูได้จัดสื่อการเรียนการสอน และที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และไม่แน่ใจ คือ การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของ

หลักสูตร เพื่อนำมาปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่วนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่ได้ปฏิบัติ คือ การยกย่องผลงานของครูที่ประสบผลสำเร็จ ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การเชิญวิทยากร หรือผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน ไม่แนใจ คือ การสนใจในปัญหาและความต้องการของครู และทักษะด้านเทคนิควิธี ที่ได้ปฏิบัติ คือ การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน และครูเป็นปัจจุบัน ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การประเมินผลการนิเทศภายใน และที่ไม่น่าพอใจ คือ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง

ณรงค์ฤทธิ์ ปรีชานุกูล (2542:59-60) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน ผลการศึกษาพบว่า บริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่อง การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ตามหลักสูตรมีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนงานไว้อย่างชัดเจนมีความพร้อม ในเรื่องของสื่อและอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการนิเทศเพื่อช่วยพัฒนาการเรียน การสอนของครู ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ครูรับผิดชอบงานหลายด้าน เกือบหลายวิชา ห้องสมุด ขาดเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ ขาดการนิเทศภายใน ขาดการจัดทำสื่อช่วยเสริมการเรียนการสอน

วรเชษฐ์ จันทรภิรมณ์ (2546:65-68) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงาน วิชาการด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดประชุมคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรม การเรียนการสอนพัฒนาผู้เรียน โดยแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ การบริหาร งานวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า การจัดครูเข้าสอนระดับชั้นต่างๆ โดย คำนึงถึงความรู้ความสามารถของครูผู้สอนเป็นหลัก มีการส่งเสริมให้ครูดำเนินการฝึกให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การบริหารงานวิชาการด้านการประเมินผล พบว่า มีการประชุมชี้แจง ถึงกฎระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการวัดผลการเรียนของนักเรียนตามหลักสูตรที่กำหนด มีการสร้าง เครื่องมือประเมินผล ดำเนินงานตามรายการประเมิน การบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศ ภายในของฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา ได้มีการส่งเสริมให้ครูดำเนินการจัดเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนการสอนและให้ความ ร่วมมือในกิจกรรมการนิเทศงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ พบว่า ได้มีการแสวงหาข้อมูลความถนัดและความสามารถของครูแต่ละคน ดำเนินการประสานงาน กับบุคลากรและหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อพัฒนาเทคนิควิธีสอน การบริหารงานวิชาการด้านการ วิจัยและพัฒนา พบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัญหาเพื่อพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียน

มีการจัดหาหนังสือและเอกสารให้นักศึกษาได้ศึกษาเพื่อพัฒนาทางการวิจัยในชั้นเรียน การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารโครงการทางวิชาการ พบว่า มีการจัดทำโครงการพัฒนาวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สถานศึกษาได้วางแผนการบริหารงานโครงการวิชาการ การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ พบว่า มีการกำหนดและวางแผนการบริหารงานสารสนเทศอย่างเป็นระบบ มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่วนการบริหารงานวิชาการ ด้านการประเมินผลงานทางวิชาการ พบว่า สถานศึกษาได้ทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษา ถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลทางวิชาการ มีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และนำมาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาวิชาการ พร้อมทั้งได้วางแผนการประเมินผลงานทางวิชาการเพื่อให้สามารถดำเนินการปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่เหมาะสม

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการนั้น มีปัญหาเกิดขึ้นหลายประเด็นต้องหาแนวทางในการแก้ไข เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องรับผิดชอบการบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ต้องหาแนวทางในการบริหารงาน โดยเฉพาะการวางแผนต้องเป็นการวางแผนแบบป้องกัน ซึ่ง รังสรรค์ มณีเหล็ก (2544:12) ได้ให้ความหมาย การวางแผน แบบป้องกันไว้ว่า เป็นการแก้ปัญหาที่ศึกษาจากสภาพแบบปัจจุบันที่เป็นอยู่ ต้องเริ่มต้นวางแผนโดยกำหนดสภาพที่คาดหวังในอนาคตว่า ต้องการอะไร มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร มีโอกาสในการทำงานหรือไม่ หรือมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ดังนั้นหน้าที่ของผู้บริหารต้องกำจัดจุดอ่อนของโรงเรียนออกให้หมด ในการบริหารงานวิชาการและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการนั้น ผู้บริหารต้องพิทักษ์ในการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544

1. ด้านการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
3. ด้านการบริหารการประเมินผล
4. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
5. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
6. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
7. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
8. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
9. ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

1. ด้านการบริหารหลักสูตร

1.1 สถานศึกษาจัดประชุมคณะครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมทางวิชาการ

1.3 สถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะต่างๆ ตามความต้องการและความจำเป็นในการบริหารจัดการหลักสูตร

1.4 สถานศึกษาดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

1.5 สถานศึกษาได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

1.6 สถานศึกษาได้จัดเตรียมและดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาสาระตลอดถึงกิจกรรมตามหลักสูตรใหม่

1.7 สถานศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนจากสภาพปัญหาความต้องการหรือความจำเป็นของท้องถิ่นและชุมชน

แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544

10. ด้านการบริหารหลักสูตร
11. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
12. ด้านการบริหารการประเมินผล
13. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
14. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
15. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
16. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
17. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
18. ด้านการบริหารการประเมินผลทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

(ด้านการบริหารหลักสูตร)

- 1.8 สถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.9 สถานศึกษาดำเนินการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อนำมาปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
- 1.10 สถานศึกษาสนับสนุนให้คณะครูได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน โดยการส่งเข้ารับการฝึกอบรมหรือเชิญวิทยากรมาบรรยาย
- 1.11 สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน โดยแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
- 1.12 สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการบริการแนะแนวในโรงเรียน
- 1.13 สถานศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพของสังคมและท้องถิ่น
- 2.ด้านการบริหารการเรียนการสอน
 - 2.1 สถานศึกษาจัดประชุมวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2 สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา
 - 2.3 สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับสภาพของชุมชนและท้องถิ่น
 - 2.4 สถานศึกษาควบคุม ดูแล ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544

19. ด้านการบริหารหลักสูตร
20. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
21. ด้านการบริหารการประเมินผล
22. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
23. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
24. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
25. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
26. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
27. ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

(ด้านการบริหารการเรียนการสอน)

2.5 สถานศึกษาจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลในชุมชนให้ทุกชั้นเรียนจัดทำแผนการสอนให้มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2.6 สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกชั้นเรียนจัดทำแผนการสอน กำหนดการเรียนเพื่อความสะดวกในการสอนแทน

2.7 สถานศึกษาจัดครูเข้าสยตามระดับชั้นต่างๆ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของครูผู้สอนเป็นหลัก

2.8 สถานศึกษาจัดให้ครูเตรียมการสอนโดยใช้แผนการสอน เอกสารคู่มือครูเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำบันทึกการสอน

2.9 สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูดำเนินการฝึกให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และจัดให้มีกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.ด้านการบริหารการประเมินผล

3.1 สถานศึกษามีการวางแผนดำเนินการวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.2 สถานศึกษาจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการวัดผลและประเมินผล

3.3 สถานศึกษาให้คำแนะนำในการเลือกใช้เครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล

3.4 สถานศึกษาวิเคราะห์ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูได้ถูกต้อง

**แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544**

28. ด้านการบริหารหลักสูตร
29. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
30. ด้านการบริหารการประเมินผล
31. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
32. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
33. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
34. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
35. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
36. ด้านการบริหารการประเมินผลทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

(ด้านการบริหารการประเมินผล)

3.5 สถานศึกษาประชุมชี้แจงถึง กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการวัดผลการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรที่กำหนด

3.6 สถานศึกษากำหนดเวลาในการวัดผล ประเมินผลในแต่ละภาคเรียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

3.7 สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีจรรยาบรรณยึดชอบต่อการวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน

3.8 สถานศึกษาสร้างเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานและรวบรวมการประเมินที่กำหนด

3.9 สถานศึกษากำหนดปฏิทินในการปฏิบัติงานการประเมินผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน

3.10 สถานศึกษานำผลการประเมินไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.ด้านการบริหารการนิเทศภายใน

4.1 สถานศึกษาสำรวจสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนนิเทศภายใน

4.2 สถานศึกษาสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาถึงความสำคัญของการนิเทศภายในสถาน

4.3 สถานศึกษาวางแผนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4.4 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544

37. ด้านการบริหารหลักสูตร
38. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
39. ด้านการบริหารการประเมินผล
40. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
41. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
42. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
43. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
44. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
45. ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

(ด้านการบริหารการนิเทศภายใน)

- 4.5 สถานศึกษากำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการนิเทศภายใน
- 4.6 สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4.7 สถานศึกษาให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ
- 4.8 สถานศึกษาส่งเสริมการนิเทศการสอนระหว่างครูผู้สอนเพื่อเสนอแนะซึ่งกันและกัน
- 4.9 สถานศึกษาจัดแจ้งอำนวยความสะดวกในการนิเทศภายใน
- 4.10 สถานศึกษาสร้างความเข้าใจให้แก่คณะครูในการนิเทศ คือ การพัฒนา/ปรับปรุงการเรียนการสอนและให้ความร่วมมือในกิจกรรมการนิเทศงานวิชาการ
- 5.ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
 - 5.1 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้จัดทำผลงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเองให้มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ
 - 5.2 สถานศึกษาประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อพัฒนาเทคนิค วิธีการสอนให้แก่บุคลากร
 - 5.3 สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาได้ศึกษาดูงานและเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง

**แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544**

46. ด้านการบริหารหลักสูตร
47. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
48. ด้านการบริหารการประเมินผล
49. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
50. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
51. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
52. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
53. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
54. ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

(ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ)

5.4 สถานศึกษาจัดประชุมเชิงวิชาการเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาบุคลากร

5.5 สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูจัดประสบการณ์การสอนอย่างหลากหลายเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน

5.6 สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5.7 สถานศึกษาแสวงหาข้อมูลความถนัดและความสามารถของครูแต่ละคน

5.8 สถานศึกษาเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการแก่บุคลากร

6.ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา

6.1 สถานศึกษาสำรวจสภาพปัญหาเพื่อพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน

6.2 สถานศึกษาประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมายนโยบายในการวางแผนส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน

6.3 สถานศึกษากระตุ้นให้ครูเกิดความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

6.4 สถานศึกษาวางแผนพัฒนาบุคลากรในการส่งเสริมการวิจัยในสถานศึกษา

6.5 สถานศึกษาจัดส่งบุคลากรเข้าร่วมการอบรมตามหน่วยงานต่างๆ ที่เปิดการอบรม

6.6 สถานศึกษาสนับสนุนให้มีการแสดงผลงานการวิจัยของสถานศึกษาและการวิจัยในชั้นเรียน

6.7 สถานศึกษาจัดหาหนังสือและเอกสารให้บุคลากรได้ศึกษาเพื่อพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน

แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544

55. ด้านการบริหารหลักสูตร
56. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
57. ด้านการบริหารการประเมินผล
58. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
59. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
60. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
61. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
62. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
63. ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

7.ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการใน
สถานศึกษา

7.1 สถานศึกษามีการเก็บรวบรวมข้อมูลทาง
วิชาการเพื่อดำเนินการจัดทำเป็นโครงการอย่างเป็น
ระบบ

7.2 สถานศึกษามีการวางแผนในการบริหารงาน
โครงการวิชาการ

7.3 สถานศึกษาจัดทำโครงการพัฒนาวิชาการเพื่อ
พัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

7.4 สถานศึกษาส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้
สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

7.5 สถานศึกษามีการจัดทำโครงการงานวิชาการที่เอื้อ
ต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

8.ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทาง
วิชาการ

8.1 สถานศึกษากำหนดและวางแผนการ
บริหารงานสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

8.2 สถานศึกษาจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของ
นักเรียนอย่างเป็นระบบ

8.3 สถานศึกษาจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของ
บุคลากรอย่างเป็นระบบ

8.4 สถานศึกษาจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของ
สถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

8.5 สถานศึกษานำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหา
แนวทางในการพัฒนา

แนวคิดในการวิจัยการบริหารงาน
วิชาการในสถานศึกษา ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544

64. ด้านการบริหารหลักสูตร
65. ด้านการบริหารการเรียนการสอน
66. ด้านการบริหารการประเมินผล
67. ด้านการบริหารการนิเทศภายใน
68. ด้านการบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ
69. ด้านการบริหารการวิจัยและพัฒนา
70. ด้านการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ
71. ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ
72. ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

แนวคิดในเรื่องที่วิจัย

9.ด้านการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการ

- 9.1 สถานศึกษาจัดตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการ
- 9.2 สถานศึกษานำผลการประเมินมาวิเคราะห์และนำมาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนางานวิชาการ
- 9.3 สถานศึกษาวางแผนการประเมินผลงานทางวิชาการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่เหมาะสม
- 9.4 สถานศึกษาหาเครื่องมือวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลอย่างละเอียดเพื่อจัดทำคู่มือการประเมิน
- 9.5 สถานศึกษาได้ทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลการดำเนินงานในสถานศึกษา
- 9.6 สถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลเขียนรายงาน เผยแพร่ และรายงานผลต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด